

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2013 M. GEGUŽĖS 1 D. – 2013 M. BIRŽELIO 30 D.

**APŽVALGĄ PARENGĖ: LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO
TEISMO TEISINĖS ANALIZĖS IR INFORMACIJOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
(2013 m. gegužės 1 d. – 2013 m. birželio 30 d.)

APMOKESTINIMAS	3
2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas	3
Dėl apmokestinamojo asmens veikloje naudotų prekių, kurių įsigijimo PVM buvo įtrauktas į atskaitą, pasilikimo pripažinimo prekių tiekimu, kai nutraukiama apmokestinamojo asmens veikla...	4
Dėl sandorio vertės nustatymo, kai apmokestinamojo asmens nutraukiamoje ekonominėje veikloje naudotų prekių pasilikimas pripažįstamas prekių tiekimu	4
2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas	5
Dėl teisės į PVM atskaitą, kai klaidos sąskaitoje faktūroje ištaisytos po to, kai jau buvo priimtas mokesčių administratorius sprendimas atsisakyti šią teisę suteikti	6
2013 m. gegužės 16 d. prejudicinis sprendimas byloje	7
Dėl valstybių narių teisės nustatyti atvejus, kai pareiga apskaičiuoti PVM atsiranda vėliau už apmokestinamąjį momentą (Direktyvos 2006/112 66 str.)	8
2013 m. gegužės 30 d. prejudicinis sprendimas	9
Dėl sumokėto akcizo grąžinimo, kai vienoje valstybėje narėje išleistos vartoti prekės skirtos vartoti kitoje valstybėje narėje (Direktyvos 92/12 22 str.).....	10
2013 m. birželio 13 d. prejudicinis sprendimas	11
Dėl asmens, kuriam tenka prievolė sumokėti PVM už priverstinio pardavimo tvarka perleistą skolininko nekilnojamąjį turtą (Direktyvos 2006/112 199 str. 1 d. g p.)	12
2013 m. birželio 13 d. prejudicinis sprendimas	13
Dėl su pagrindine apmokestinamojo asmens ekonomine veikla nesusijusių atsitiktinių šio asmens atliktų sandorių apmokestinimo PVM.....	14
2013 m. birželio 20 d. prejudicinis sprendimas	15
Dėl piktnaudžiaujant teise apmokestinamojo asmens sudarytų sandorių sąlygų perkvalifikavimo apmokestinimo PVM tikslais	16
LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ	17
2013 m. gegužės 30 d. prejudicinis sprendimas	18
Dėl prieglobsčio prašytojų teisės dėl prieglobsčio procedūros pasilikti valstybėje narėje, kurioje buvo paduotas ar nagrinėjamas jų prašymas	18
Dėl galimybės laikyti sulaikytą trečiosios šalies pilietį po prieglobsčio prašymo pateikimo	19
2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas	21
Dėl Sąjungos piliečio, kuris nesinaudojo teise laisvai judėti, šeimos narių, trečiųjų valstybių piliečių, teisės gyventi šalyje.....	21
2013 m. gegužės 28 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	23
Dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį, kai vykstant procesui skundžiamas aktas neteko galios.....	24
2013 m. birželio 4 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	26
Dėl sprendimo, kuriuo dėl visuomenės saugumo priežasčių Europos Sąjungos piliečiui draudžiama atvykti į valstybės narės teritoriją, motyvų atskleidimo teismui ir pareiškėjui	27
SOCIALINĖ POLITIKA	29
2013 m. gegužės 16 d. prejudicinis sprendimas	29
Dėl gyvenamosios vietos nustatymo pagal Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnį.....	30
Dėl našlio pensijos gavimo vienoje valstybėje, o senatvės pensijos – kitoje	31
KONKURENCIJA	32
2013 m. birželio 18 d. prejudicinis sprendimas	32
Dėl galimybės išvengti baudos už konkurencijos teisės pažeidimą, jei pažeidimas padarytas dėl klaidingos advokato ar institucijos pateiktos informacijos.....	34
Dėl nacionalinės konkurencijos institucijos teisės neskirti baudos, pripažinus SESV 101 straipsnio pažeidimą	34

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ETT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimui ir Vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu> / ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>.

APMOKESTINIMAS

2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Hristomir Marinov, veikiantis Lampatov prieš Direktor na Direksia*
„Obzhalvane i upravlenie na izpalnenieto“ – grad Varna pri
Tsentralno upravlenie na Natsionalna agentsia za prihodite
(C-142/12)

Terminai: Pridėtinės vertės mokestis – Direktyva 2006/112¹ (toliau – PVM direktyva) – 18 straipsnio c punktas, 74 ir 80 straipsniai – Apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimas – Mokesčio administratoriaus atliktas apmokestinamojo asmens išbraukimas iš PVM registro – Prekių laikymas, suteikęs teisę į PVM atskaitą – Apmokestinamoji vertė – Atviros rinkos kaina arba pirkimo kaina – Nustatymas sandorio sudarymo momentu – Tiesioginis 74 straipsnio veikimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3. Pridėtinės vertės mokestis: – 9.3.4. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų registravimas – 9.3.5. Pridėtinės vertės mokesčio atskaita – 9.3.6. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų prievolės.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas *H. Marinov*, veikiančio *Lampatov – H – Hristomir Marinov* (toliau – įmonė *Marinov*) vardu, ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl mokestinio patikrinimo akto, susijusio su pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – ir PVM).

Nustatyta, kad įmonė *Marinov* nuo 2009 m. lapkričio 4 d. buvo išbraukta iš PVM registro dėl to, kad nesilaikė nacionalinėje teisėje nustatytų pareigų, o tiksliau dėl to, kad nesumokėjo PVM pagal PVM deklaracijas už laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki liepos mėn. 2010 m. buvo atliktas šios įmonės patikrinimas už laikotarpį nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2009 m. lapkričio 4 d., kurio metu nustatyta, kad ši įmonė išsimokėtinai įsigijo automobilių ir atskaitė PVM nuo visų išperkamosios nuomos įmokų. Jos išbraukimo iš PVM registro dieną ji turėjo šiuos automobilius ir kitus įsigytus automobilius, už kuriuos buvo atskaitytas PVM. Mokesčių administratorius 2011 m. balandžio 27 d. mokestinio patikrinimo akte nusprendė, kad išbraukimo iš PVM momentu įmonė *Marinov* savo turtą naudojo vykdydama apmokestinamuosius sandorius. Mokesčių administratorius pagal nacionalinę teisę įmonei *Marinov* priklausančių automobilių PVM apmokestinamąją vertę nustatė pagal „atviros rinkos kainą“, nustatytą atlikus ekspertizę, ir nurodė gražinti sumą, atitinkančią šiai vertei taikytą PVM.

Ginčui dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu atsakyti šį jo pateiktus klausimus. Pirmuoju klausimu šis teismas siekė sužinoti, ar PVM direktyvos 18 straipsnio c punktą² reikia aiškinti taip, kad jis taikomas ir apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimui dėl apmokestinamojo asmens išbraukimo iš PVM registro (24 punktas).

¹ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

² „Valstybės narės gali laikyti prekių tiekimu už atlygį šiuos sandorius, kai: <...> c) apmokestinamasis asmuo arba jo teisių perėmėjai pasilieka sau prekes, apmokestinamajam asmeniui nustojus vykdyti apmokestinamą ekonominę

Dėl apmokestinamojo asmens veikloje naudotų prekių, kurių įsigijimo PVM buvo įtrauktas į atskaitą, pasilikimo pripažinimo prekių tiekimu, kai nutraukiama apmokestinamojo asmens veikla

Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal PVM direktyvos 18 straipsnio c punktą, išskyrus šios direktyvos 19 straipsnyje nurodytus atvejus, kai prekės lieka apmokestinamajam asmeniui ar jo teisių perėmėjui po to, kai nutraukiama šio asmens apmokestinamoji ekonominė veikla, tai gali būti laikoma prekių tiekimu už atlygį, tuo atveju, jei šios prekės suteikė teisę į atskaitą (25 punktą). Iš PVM direktyvos 18 straipsnio c punkto teksto matyti, kad jis bendrai taikomas apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimui, neatsižvelgiant į nutraukimo priežastis ar aplinkybes ir darant išimtį tik PVM direktyvos 19 straipsnyje numatytiems atvejams (26 punktą).

Pasak Teisingumo Teismo, PVM direktyvos 18 straipsnio c punktu siekiama užkirsti kelią tam, kad prekės, suteikusios teisę į atskaitą, būtų galutinai suvartojamos nutraukus apmokestinamą veiklą nesumokant mokesčio, neatsižvelgiant į nutraukimo motyvus ir aplinkybes (27 punktą). Atitinkamai aptariama PVM direktyvos nuostata aiškintina taip, kad ji taikoma ir apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimui dėl apmokestinamojo asmens išbraukimo iš PVM registro (28 punktą)..

Dėl sandorio vertės nustatymo, kai apmokestinamojo asmens nutraukiamoje ekonominėje veikloje naudotų prekių pasilikimas pripažįstamas prekių tiekimu

Nacionalinis teismas taip pat klausė, ar PVM direktyvos 74 ir 80 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta, kad nutraukiant apmokestinamą ekonominę veiklą sandorio apmokestinamoji vertė yra nutraukimo dieną turimų prekių „atviros rinkos kaina“ ir pagal kurią neturi būti atsižvelgiama į pasikeitusią tų prekių vertę nuo jų įsigijimo iki apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimo (49 punktą).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad sandorio apmokestinamoji vertė, apie kurią kalbama PVM direktyvos 18 straipsnio c punkte, nustatoma pagal PVM direktyvos 74³, o ne pagal 80 straipsnį. Pastarojo straipsnio taikymo sąlygų sąrašas yra baigtinis, todėl remiantis šia nuostata nacionalinės teisės aktuose negali būti numatyta, kad apmokestinamoji vertė yra sandorio rinkos kaina kitais atvejais nei nurodyti šioje nuostatoje (30 punktą). PVM direktyvos 74 straipsnyje numatyta, kad pagrindinėje byloje nagrinėtų sandorių atveju prekių apmokestinamoji vertė yra šių ar panašių prekių pirkimo kaina arba, nesant pirkimo kainos, – prekių savikaina, nustatyta tuo metu, kai vykdomi šie sandoriai. Šis straipsnis yra 73 straipsnyje įtvirtintos bendros taisyklės išimtis (31 punktą).

Kaip pažymėjo ETT, „pirkimo kaina, nustatoma panaudojimo momentu“, kaip ji suprantama pagal PVM direktyvos 74 straipsnį, reikia laikyti likutinę prekęs vertę panaudojimo momentu. Dėl šio straipsnio taip pat minimi prekės perleidimo sandorio ši Europos Sąjungos teisminė institucija taip pat pažymėjo, kad apmokestinamoji vertė yra perleidimo momentu nustatoma prekės vertė, kuri atitinka panašios prekės rinkos kainą atsižvelgiant į tos prekės būklės pakeitimo vertę (32 punktą). Taigi sandorio apmokestinamoji vertė apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimo atveju yra prekių vertė, nustatoma veiklos

veiklą, o PVM už šias prekes, jas įsigijus arba panaudojus a punkte nurodytomis aplinkybėmis, buvo visas ar iš dalies atskaitytas, išskyrus 19 straipsnyje nurodytus atvejus. <...>“

³ „Kai apmokestinamasis asmuo naudoja ar perleidžia jo veiklai skirtą turto dalį sudarančias prekes, ar kai tos prekės lieka apmokestinamajam asmeniui ar jo teisių perėmėjui, kai nutraukiama šio asmens apmokestinamoji ekonominė veikla, kaip nurodyta 16 ir 18 straipsniuose, šių prekių apmokestinamoji vertė yra šių prekių ar panašių prekių pirkimo kaina arba, nesant pirkimo kainos, panaudojimo, realizavimo metu ar tuo metu, kai prekės lieka apmokestinamajam asmeniui ar jo teisių perėmėjui, nustatyta savikaina.“

nutraukimo momentu, t. y. atsižvelgiant į tų prekių vertės pasikeitimą nuo jų įsigijimo iki veiklos nutraukimo (33 punktas).

Galiausiai atsakydamas į nacionalinio teismo klausimą, ar PVM direktyvos 74 straipsnis veikia tiesiogiai (36 punktas), Teisingumo Teismas priminė, kad visais atvejais, kai direktyvos nuostatos jų turinio atžvilgiu yra besąlyginės ir pakankamai aiškios, privatus asmenys nacionaliniuose teismuose gali jomis remtis prieš valstybę, jeigu ji laiku neperkėlė šios direktyvos į nacionalinę teisę arba perkėlė klaidingai (37 punktas). PVM direktyvos 74 straipsnyje aiškiai ir besąlygiškai įtvirtinti apmokestinamojo asmens nutraukiant savo ekonominę veiklą atliekamo prekės perleidimo sandorio apmokestinamosios vertės nustatymo kriterijai. Taigi, ši nuostata atitinka minėtas sąlygas (38 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 18 straipsnio c punktą reikia aiškinti taip, kad jis taikomas ir apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimui dėl apmokestinamojo asmens išbraukimo iš pridėtinės vertės mokesčio registro.

Direktyvos 2006/112 74 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta, kad nutraukiant apmokestinamą ekonominę veiklą sandorio apmokestinamoji vertė yra nutraukimo dieną turimų prekių „atviros rinkos kaina“, nebent ši vertė praktiškai atitinka šių prekių likutinę vertę tą dieną ir taip yra atsižvelgiama į pasikeitusią tų prekių vertę nuo jų įsigijimo iki apmokestinamos ekonominės veiklos nutraukimo.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0142:LT:HTML>

2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas byloje *Petroma Transports SA ir kt. prieš État belge* (C-271/12)

Terminai: Apmokestinimas – Pridėtinės vertės mokestis – Šeštoji direktyva⁴ – Teisė į pirkimo mokesčio atskaitą – Apmokestinamojo asmens pareigos – Neteisingų ar netikslų sąskaitų faktūrų turėjimas – Privalomų duomenų nenurodymas – Atsisakymas suteikti teisę į atskaitą – Įrodymai, pateikti vėliau, nei realiai įvykdyti sąskaitose faktūrose nurodyti sandoriai – Ištaisytos sąskaitos faktūros – Teisė susigrąžinti PVM – Neutralumo principas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3.6. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų prievolės – 9.3.7. Kiti su pridėtinės vertės mokesčiu susiję klausimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *Petroma Transports SA, Martens Énergie SA, Martens Immo SA, Martens SA* bei *F. Martens, G. Martens* ir *T. Martens*, kurie visi kartu sudaro *Martens* grupę, ir *État belge* dėl pastarosios atsisakymo suteikti jiems teisę atskaityti pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM) už *Martens* grupėje suteiktas paslaugas.

Nustatyta, kad *Martens* grupei priklausančios bendrovės vykdė įvairią veiklą, kaip antai naftos produktų pirkimą, pardavimą, gabenimą ir statybos darbus. *Petroma Transports SA* buvo pagrindinė šios įmonių grupės bendrovė, nes joje dirbo daugiausia darbuotojų ir ji kitoms šios grupės bendrovėms teikė daug paslaugų. Buvo sudarytos darbuotojų naudojimo teikiant

⁴ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas

paslaugas grupėje sutartys. Šiose sutartyse buvo numatytas atlygis už šias paslaugas pagal darbuotojų dirbtas valandas.

Atlikus aptariamą grupės mokestinius patikrinimus, nustatyta, kad tarp grupės bendrovių išrašytose PVM sąskaitose faktūrose nebuvo pateikti visi duomenys ir jos neatitiko realaus paslaugų teikimo. Daugumoje šių sąskaitų faktūrų buvo nurodyta bendra suma be vieneto kainos ir paslaugas teikusią bendrovių darbuotojų dirbtų valandų skaičiaus, tai trukdė patikrinti tiksliai mokesčių administratoriaus gautą mokestį. Dėl šių priežasčių mokesčių administratorius nepripažino bendrovių paslaugų gavėjų taikytos atskaitos. Vėliau šios bendrovės pateikė papildomą informaciją, bet mokesčių administratorius jos nelaikė patikima ir pakankama iš esmės nurodęs, kad ši informacija buvo pateikta per vėlai, jau atlikus patikrinimus ir pranešus apie mokesčių administratoriaus ketinamus.

Ginčui pasiekus apeliacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar Šeštosios direktyvos nuostatas reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės nuostatos, pagal kurias galima atsisakyti suteikti teisę į PVM atskaitą apmokestinamajam asmeniui paslaugų gavėjui, kurio turimose sąskaitose faktūrose trūksta duomenų, tačiau jos papildytos informacija, kuria siekiama patvirtinti sąskaitose faktūrose nurodytų sandorių tikrumą, pobūdį ir sumą (21 punktas).

Dėl teisės į PVM atskaitą, kai klaidos sąskaitoje faktūroje ištaisytos po to, kai jau buvo priimtas mokesčių administratorius sprendimas atsisakyti šią teisę suteikti

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, jog Šeštosios direktyvos 18 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad apmokestinamasis asmuo turi turėti pagal šios direktyvos 22 straipsnio 3 dalį išrašytą sąskaitą faktūrą (25 punktas). Pagal šio teisės akto 22 straipsnio 3 dalies b punktą sąskaitoje faktūroje turi būti aiškiai nurodyta kaina be mokesčio bei atitinkamas mokestis pagal kiekvieną atskirą tarifą, taip pat visi atleidimo nuo mokesčio atvejai. To paties straipsnio 3 dalies c punktu valstybės narės įpareigojamos nustatyti kriterijus, pagal kuriuos būtų galima spręsti, ar dokumentą galima prilyginti sąskaitai faktūrai. Be to, pagal Šeštosios direktyvos 22 straipsnio 8 dalį valstybės narės gali nustatyti kitas prievoles, kurias jos laiko būtinomis, kad mokestis būtų teisingai taikomas ir renkamas ir kad būtų užkirstas kelias klastotėms (26 punktas).

Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, iš paminėtų nuostatų matyti, kad, kiek tai susiję su teisės į atskaitą taikymu, Šeštojoje direktyvoje reikalaujama tik sąskaitos faktūros, kurioje pateikiami tam tikri duomenys, ir nurodoma, kad valstybės narės turi teisę reikalauti papildomų duomenų, kad užtikrintų teisingą PVM surinkimą bei mokesčių administratoriaus atliekamą atskaitos kontrolę (27 punktas). Tačiau reikalavimas sąskaitoje faktūroje pateikti kitus duomenis nei numatyti Šeštosios direktyvos 22 straipsnio 3 dalies b punkte turi būti apribotas tik tuo, kas būtina mokesčių administratoriaus PVM surinkimui ir kontrolei užtikrinti, tokie duomenys dėl kiekio ar techninio pobūdžio neturi naudojimosi teise į atskaitą padaryti praktiškai neįmanomo ar per daug sudėtingo (28 punktas).

Pagal pagrindinėje byloje aktualias nacionalines teisės aktų nuostatas sąskaitoje faktūroje turi būti nurodyti duomenys, būtini siekiant nustatyti sandorį ir mokėtino mokesčio tarifą, visų pirma įprastas patiektų prekių ir suteiktų paslaugų pavadinimas, jų kiekis bei paslaugų objektas (29 punktas). Šiuo atveju Teisingumo Teismas nurodė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagal šias nuostatas reikalaujami papildomi duomenys atitinka prieš tai nurodytus reikalavimus (30 punktas). Be to, kadangi valstybės narės negali susieti naudojimosi teise į PVM atskaitą su sąlygų dėl sąskaitos faktūros turinio, kurios nėra aiškiai numatytos 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatose, laikymusi, ETT priminė, kad pagrindinėje byloje nagrinėtos atitinkamu laikotarpiu galiojusios nuostatos leido valstybėms narėms nustatyti kriterijus, pagal kuriuos dokumentas galėtų būti laikomas sąskaita faktūra (31 punktas). Šiuo

aspektu iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nutarties buvo matyti, kad apmokestinamajam asmeniui paslaugos gavėjui buvo atsisakyta suteikti teisę į PVM atskaitą dėl to, kad pagrindinėje byloje aptariamos sąskaitos faktūros nebuvo pakankamai tikslios ir išsamios. Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigė, kad daugumoje šių faktūrų nebuvo nurodyta vieneto kaina ir paslaugas teikusių bendrovių darbuotojų dirbtų valandų skaičius, o tai kliudė patikrinti mokesčių administratoriaus gauto mokesčio tikslumą (32 punktas). Savo ruožtu ieškovai pagrindinėje byloje teigė, kad dėl sąskaitose faktūrose nenurodytų kai kurių duomenų, reikalaujamų pagal nacionalines nuostatas, negalima suabejoti teisės į PVM atskaitą taikymu, kai sandorių tikrumas, pobūdis ir suma mokesčių administratoriui buvo įrodytas vėliau (33 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas priminė, kad pagal bendrąją PVM sistemą nedraudžiama ištaisyti klaidingos sąskaitos faktūros. Taigi, jei įvykdytos visos materialinės sąlygos, būtinos norint pasinaudoti teise į PVM atskaitą, ir kai, prieš atitinkamai institucijai priimant sprendimą, apmokestinamasis asmuo pateikė jai ištaisytą sąskaitą faktūrą, iš principo negalima nesuteikti teisės į atskaitą dėl to, kad pradinė sąskaita faktūra buvo klaidinga (34 punktas). Tačiau dėl pagrindinės bylos Teisingumo Teismas konstatavo, kad būtina informacija, kuria papildomos ir patikslinamos sąskaitos faktūros, buvo pateikta po to, kai mokesčių administratorius priėmė sprendimą neleisti taikyti teisės į PVM atskaitą, t. y. prieš priimant šį sprendimą šiam mokesčių administratoriui pateiktos sąskaitos faktūros dar nebuvo ištaisytos, kad jis galėtų užtikrinti teisingą PVM surinkimą ir jo kontrolę (35 punktas). Todėl galima atsisakyti suteikti teisę į PVM atskaitą apmokestinamajam asmeniui paslaugų gavėjui, kurio turimose sąskaitose faktūrose trūksta duomenų, tačiau šios sąskaitos faktūros papildytos informacija, kuria siekiama patvirtinti jose nurodytų sandorių tikrumą, pobūdį ir sumą, jau priėmus sprendimą dėl atsisakymo.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas nuostatas reikia aiškinti taip, kad jomis nedraudžiamos nacionalinės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias galima atsisakyti suteikti teisę į pridėtinės vertės mokesčio atskaitą apmokestinamajam asmeniui paslaugų gavėjui, kurio turimose sąskaitose faktūrose trūksta duomenų, tačiau šios sąskaitos faktūros papildytos informacija, kuria siekiama patvirtinti jose nurodytų sandorių tikrumą, pobūdį ir sumą, jau priėmus tokį sprendimą dėl atsisakymo.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0271:LT:HTML>

2013 m. gegužės 16 d. prejudicinis sprendimas byloje *TNT Express Worldwide (Poland) sp. z o. o. prieš Minister Finansów* (C-169/12)

Terminai: Pridėtinės vertės mokestis – Direktyva 2006/112⁵ – 66 straipsnio a–c punktai – Transporto ir ekspedijavimo paslaugų teikimas – Prievolė apskaičiuoti mokestį – Apmokėjimo gavimo data, bet vėliausiai 30-a diena nuo paslaugų suteikimo dienos – Sąskaitos faktūros išrašymas anksčiau.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3.2. Apmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu momentas ir apmokestinamoji vertė.

Teisingumo Teismas konstatavo:

⁵ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas *TNT Express Worldwide (Poland) sp. z o. o.* (toliau – *TNT*) ir finansų ministro ginčas dėl prievolės apskaičiuoti pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM) atsiradimo momento nustatymo.

Nustatyta, jog *TNT*, kurios ūkinė veikla apėmė pašto, transporto ir ekspedijavimo paslaugų teikimą, PVM sąskaitas faktūras savo klientams išrašydavo kartą per savaitę. Tam tikriems klientams, kurie pirkė daug paslaugų, iš anksto sutarus sąskaitos faktūros būdavo išrašomos periodiškai. Sąskaitose faktūrose buvo nurodomos visos konkrečiam klientui tam tikru mokestiniu laikotarpiu suteiktos paslaugos. Nurodytos sumos mokėjimo terminas paprastai buvo 7, 14 ar 21 diena po sąskaitos faktūros išrašymo dienos. Su tam tikra sąskaita faktūra susijusią apyvartą *TNT* apskaitydavo tuo mokestiniu laikotarpiu, už kurį ši sąskaita faktūra buvo išrašyta. Tai reiškė, kad mokestinės prievolės atsiradimo momentui nustatyti *TNT* sąskaitoje faktūroje nurodytų paslaugų į pašto paslaugas bei transporto ir ekspedijavimo paslaugas neskirstė. Kadangi sąskaitos faktūros buvo išrašomos ne vėliau kaip paskutinėmis mokestinio laikotarpio dienomis, mokestis už paslaugas, suteiktas tam tikrą mėnesį, apskaitomas registruose ir PVM deklaracijose, pateikiamose už paslaugų suteikimo mėnesį.

TNT pateikė finansų ministru prašymą pateikti prekių ir paslaugų mokesčio srityje taikytinų finansų teisės nuostatų individualų išaiškinimą. Kadangi šios įmonės netenkino finansų ministro pateiktas išaiškinimas, *TNT* jį apskundė teismui.

Ginčui pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar PVM direktyvos 66 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad transporto ir ekspedijavimo paslaugų atveju prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda gavus visą apmokėjimą ar jo dalį, tačiau ne vėliau kaip per 30 dienų nuo paslaugų suteikimo dienos, net jei sąskaita faktūra išrašyta anksčiau ir joje numatytas vėlesnis mokėjimo terminas (21 punktas).

Dėl valstybių narių teisės nustatyti atvejus, kai pareiga apskaičiuoti PVM atsiranda vėliau už apmokestinamąjį momentą (Direktyvos 2006/112 66 str.)

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, jog iš PVM direktyvos matyti, kad prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda iš esmės kartu su apmokestinimo momentu. Šios direktyvos 63 straipsnyje šis pagrindinis principas atspindėtas nurodžius, kad apmokestinimo momentas įvyksta ir prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda atlikus prekių tiekimą ar paslaugų teikimą (22 punktas). Vis dėlto pagal PVM direktyvos 66 straipsnio valstybėms narėms leidžiama numatyti, kad prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda vėliau už apmokestinimo momentą vienu iš šių trijų momentų: ne vėliau kaip išrašius sąskaitą faktūrą, ne vėliau kaip gavus apmokėjimą arba, kai sąskaita faktūra neišrašoma arba ji išrašoma vėliau, – per tam tikrą laikotarpį nuo apmokestinimo momento (23 punktas). Šiuo aspektu ETT pastebėjo, jog negalima manyti, kad valstybė narė turi diskreciją nustatyti kitokią prievolės apskaičiuoti mokestį atsiradimo momentą nei tie, kurie numatyti PVM direktyvos 66 straipsnio a–c punktuose (25 punktas).

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pirmiausia pastebėjo, kad pagrindinėje byloje taikytinos nacionalinės teisės aktų nuostatos numatė, kad dėl tam tikrų sandorių, nagrinėjamu atveju – dėl transporto ir ekspedijavimo paslaugų, mokestinė prievolė atsiranda gavus visą apmokėjimą ar jo dalį, tačiau ne vėliau kaip per 30 dienų nuo nagrinėjamų paslaugų suteikimo dienos (26 punktas). Antra, ši Europos Sąjungos teisminė institucija pažymėjo, kad pagal PVM direktyvos 66 straipsnio b punktą valstybės narės gali numatyti, jog tam tikrų sandorių atveju ar tam tikrų kategorijų apmokestinamiesiems asmenims prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda „ne vėliau kaip gavus apmokėjimą“. Šioje nuostatoje įtvirtinti terminai ir nurodytas vėliausias prievolės apskaičiuoti PVM atsiradimo momentas konkrečioms sandoriams, kuriuos valstybė

narė nusprendė taip reglamentuoti. Šis momentas atitinka apmokėjimo už sandorį gavimo momentą (27 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas pastebėjo, jog PVM direktyvos 66 straipsnio a punktas aiškintinas taip, kad jei valstybė narė pasirinko taikyti šioje nuostatoje numatytą išimtį, t. y. jeigu ji nustatė, kad prievolė apskaičiuoti mokesť atsiranda ne vėliau kaip išrašius sąskaitą faktūrą ar jos galią turintį dokumentą, ji turi šios direktyvos 66 straipsnio c punkte įtvirtintą teisę numatyti, kad „kai sąskaita faktūra ar jos galią turintis dokumentas neišrašomas arba išrašomas vėliau, prievolė apskaičiuoti mokesť atsiranda per tam tikrą laikotarpį (28 punktas). Teisingumo Teismas taip pat pridūrė, kad „nors tokia galimybė nebuvo numatyta tuo atveju, kai valstybė narė pasirinko taikyti PVM direktyvos 66 straipsnio b punkte numatytą išimtį, tikriausia taip atsitiko, nes Sąjungos teisės aktų leidėjas manė, kad ūkio subjekto suinteresuotumas gauti atlygį už suteiktą paslaugą yra pakankama paskata užtikrinti greitą paslaugos apmokėjimą“ (29 punktas). Vadinasi, teisės aktų leidėjas nenumatė valstybei narei, pasirinkusiai PVM direktyvos 66 straipsnio b punkte numatytą galimybę, teisės nustatyti prievolės apskaičiuoti mokesť atsiradimo terminą. Be to, šios direktyvos 66 straipsnio c punkto ir jame numatyto termino taikymas gali būti susietas tik su to paties straipsnio a punkto taikymu, nes terminas priklauso nuo sąskaitos faktūros neišrašymo ar vėlesnio išrašymo, o ne nuo apmokėjimo negavimo ar vėlesnio gavimo (30 punktas). Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad, kaip matyti iš PVM direktyvos 24 konstatuojamosios dalies, sąvokos „apmokestinimo momentas“ ir „prievolė apskaičiuoti PVM“ turėtų būti suderintos, nes bendra PVM sistema turi būti įdiegta ir bet kurie kiti jos pakeitimai turi įsigalioti tuo pačiu metu. Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino maksimaliai suderinti mokestinės prievolės atsiradimo momentą visose valstybėse narėse, kad būtų užtikrintas vienodas šio mokesčio surinkimas (31 punktas). Šiomis aplinkybėmis situacija, kai mokestinė prievolė atsiranda ne vėliau kaip 30 dienų nuo paslaugos suteikimo, jei apmokėjimas nebuvo gautas iki šios datos, neatitinka PVM direktyvos, nes dėl tokios formuluotės šios direktyvos 66 straipsnio b punkto tekstas būtų susietas su prievolės apskaičiuoti mokesť atsiradimo terminu (32 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, iš dalies pakeistos iš dalies pakeistos 2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos direktyva 2008/117/EB, 66 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyta, kad transporto ir ekspedijavimo paslaugų atveju prievolė apskaičiuoti pridėtinės vertės mokesť atsiranda gavus visą apmokėjimą ar jo dalį, tačiau ne vėliau kaip per 30 dienų nuo šių paslaugų suteikimo dienos, net jei sąskaita faktūra išrašyta anksčiau ir joje numatytas vėlesnis mokėjimo terminas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0169:LT:HTML>

2013 m. gegužės 30 d. prejudicinis sprendimas byloje *Scandic Distilleries SA* prieš *Direcția Generală de Administrare a Marilor Contribuabili* (C-663/11)

Terminai: Direktyva 92/12⁶ – Akcizai – Produktai, išleisti vartoti valstybėje narėje, kurioje sumokėtas akcizas – Tie patys produktai, išgabenti į kitą valstybę narę, kurioje taip pat sumokėtas akcizas – Prašymas gražinti pirmoje valstybėje narėje sumokėtą akcizą – Prašymo atmetimas dėl to, kad jis nepateiktas prieš prekių išsiuntimą – Suderinamumas su Sąjungos teise.

⁶ 1992 m. vasario 25 d. Europos Tarybos direktyva 92/12/EEB dėl bendros tvarkos, susijusios su akcizais apmokestinamais produktais, ir jų laikymu, judėjimu ir kontrole.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.4. Akcizai – 9.4.4. Kiti su akcizais susiję klausimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *Scandic Distilleries SA* (toliau – *Scandic*) ir mokesčių administratoriaus dėl akcizo grąžinimo atlikus šiuo mokesčiu apmokestinamų produktų, skirtų vartoti kitoje valstybėje narėje nei Rumunija, tiekimą.

Nustatyta, kad Rumunijos bendrovė *Scandic* prekiauja alkoholiniais produktais Rumunijoje ir kitose valstybėse narėse. Ginčiui aktualiu laikotarpiu ši įmonė Rumunijoje išleido vartoti alkoholinius produktus, skirtus vartoti Čekijos Respublikoje, ir sumokėjo akcizą už šiuos produktus Rumunijoje. Nuo 2009 m. rugšėjo iki 2010 m. vasario, be kita ko, remdamasi Direktyvos 92/12 22 straipsniu, *Scandic* mokesčių administratoriui teikė prašymus grąžinti šį akcizą. Prašymai grąžinti atitiko nacionalinės teisės reikalavimus, juose buvo pateikta informacija apie gavėjo pavadinimą ir mokesčių mokėtojo kodą, nurodyti išsiųstų produktų aprašymai, produktų gavimo datos, gautas kiekis ir duomenys apie akcizų sumokėjimą paskirties valstybėje narėje. Šie prašymai grąžinti buvo pateikti po to, kai produktai buvo pristatyti į Čekijos Respubliką. Vėlavimą *Scandic* paaiškino tuo, kad visus nacionalinėje teisėje numatytus dokumentus, kurie pateikiami kartu su aptariamu prašymu, galėjo gauti tik tada, kai produktai buvo pristatyti į paskirties vietą ir akcizas buvo sumokėtas paskirties valstybėje narėje. *Scandic* patvirtino, kad išsiųsdama ji siekė išvengti, kad jos prašymai grąžinti būtų atmesti, nes nebūtų buvę pagrįsti visais būtinais įrodymais, net jeigu dėl to jos iš anksto sumokėtos sumos būtų grąžintos šiek tiek vėliau. Kadangi mokesčių administratorius nepatenkino *Scandic* prašymų grąžinti, ši bendrovė tokį viešojo administravimo subjekto sprendimą apskundė.

Ginčiui pasiekus apeliacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar Direktyvą 92/12 reikia aiškinti taip, kad kai akcizu apmokestinami ir vienoje valstybėje narėje, kurioje ir sumokėtas tas akcizas, vartoti išleisti produktai buvo išgabenti į kitą valstybę narę, kurioje jie apmokestinami akcizu, prašymą grąžinti išsiuntimo valstybėje narėje sumokėtą akcizą galima atmesti vien dėl to, kad jis nebuvo pateiktas prieš išsiunčiant šiuos produktus (21 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pastebėjo, siekiant užtikrinti, kad akcizas būtų renkamas tik vienoje valstybėje narėje, kuri yra vartojimo vieta, Direktyvos 92/12 22 straipsnyje numatytas, nustatant tam tikras sąlygas, kitoje valstybėje narėje sumokėto akcizo grąžinimas (24 punktas). Iš Direktyvos 92/12 22 straipsnio 1–3 dalių matyti, kad jose nustatytos dvi skirtingos grąžinimo tvarkos (25 punktas). Šis skirtumas išplaukia, viena vertus, iš šios direktyvos 22 straipsnio 1 ir 2 dalių formuluočių, kita vertus, iš 22 straipsnio 3 dalies formuluotės (26 punktas).

Dėl sumokėto akcizo grąžinimo, kai vienoje valstybėje narėje išleistos vartoti prekės skirtos vartoti kitoje valstybėje narėje (Direktyvos 92/12 22 str.)

Direktyvos 92/12 22 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta grąžinimo tvarka taikoma atvejams, kai vienoje valstybėje narėje, kurioje ir sumokamas atitinkamas akcizas, akcizu apmokestinami produktai išgabunami į kitą valstybę narę, kurioje jiems pritaikomas laikino akcizo mokėjimo atidėjimo režimas ir jie taip pat apmokestinami akcizu, nereikalaujant, kad ten akcizas jau būtų sumokėtas. Tačiau šios direktyvos 22 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais akcizas grąžinamas tik, kai jis sumokėtas tiek išsiuntimo, tiek paskirties valstybėje narėje (27 punktas). Pasak Teisingumo Teismo, atrodo pagrįsta, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė griežtesnius reikalavimus tais atvejais, kai prašoma grąžinti dar nesumokėjus akcizo paskirties valstybėje narėje. Tarp šių reikalavimų yra ir reikalavimas, kad prašymas grąžinti būtų pateiktas prieš išsiunčiant atitinkamas prekes. Kitas reikalavimas numatytas Direktyvos 92/12

22 straipsnio 2 dalies b punkte, pagal kurį prekių judėjimas turi būti vykdomas laikantis šios direktyvos III antraštinės dalies nuostatų, t. y. kad šioms prekėms turi būti taikomas laikino akcizo mokėjimo atidėjimo režimas (28 punktas). Tačiau Direktyvos 92/12 22 straipsnio 3 dalyje nenumatyta, kuriuo momentu privaloma pateikti prašymą gražinti. Be to, nenumatyta pareiga prekėms taikyti laikino akcizo mokėjimo atidėjimo režimą, o numatyta tik pareiga, kad kartu su prekėmis turi būti pateiktas šios direktyvos 7 straipsnio 4 dalyje minimas dokumentas (29 punktas).

Atitinkamai Teisingumo Teismas sprendė, kad pagrindinėje byloje taikytinai Rumunijos teisės aktuose neatsižvelgiama į šį skirtumą. Iš tiesų nacionalinėje teisėje iš esmės pakartojamos Direktyvos 92/12 22 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies a–c punktuose nustatytos gražinimo sąlygos, bet ji skiriasi nuo šio 22 straipsnio 1 dalies c punkto, nes joje numatyta, jog kartu su prašymu gražinti turi būti pateiktas dokumentas, įrodantis, jog akcizas buvo sumokėtas paskirties valstybėje narėje, nors pagal 22 straipsnio 2 dalies c punktą nereikalaujama, kad ši sąlyga būtų įvykdyta (33 punktas).

Tuo atveju, kai akcizas jau sumokėtas paskirties valstybėje narėje, kaip buvo pagrindinėje byloje, taikoma Direktyvos 92/12 22 straipsnio 3 dalis, kurioje numatyta, kad vienintelė gražinimo sąlyga yra ta, kad akcizas turi būti sumokėtas paskirties valstybėje narėje. Tai reiškia, kad ūkio subjektas neprivalo pateikti prašymo gražinti prieš išsiųsdamas aptariamą prekę (35 punktas). Tokiu atveju išlyga, pagal kurią valstybė narė gali netenkinti prašymo gražinti, jei jis neatitinka jos nustatytų teisingumo kriterijų, netaikoma, kai prašymas gražinti nepateikiamas prieš išsiunčiant aptariamą prekę. Sąvoka „teisingumo kriterijai“ negali būti aiškinama taip, kad Direktyvoje 92/12 numatyta sąlyga galėtų būti taikoma tik kitokiu prašymo gražinti atveju ir taip prieštarautų šios direktyvos 22 straipsnio 3 dalies pirmai pastraipai (36 punktas). Tačiau tuo atveju, kai prašymas gražinti pateikiamas prieš sumokant akcizą paskirties valstybėje narėje, taikomos Direktyvos 92/12 22 straipsnio 1 ir 2 dalys, tai reiškia, kad išsiuntimo valstybė narė gali reikalauti, jog prašymas gražinti būtų pateiktas prieš išsiunčiant aptariamą prekę. Šiuo atveju kalbama apie svarbią sąlygą, aiškiai nustatytą šios direktyvos 22 straipsnio 2 dalies a punkte, kurios nepaisant gali būti atsisakyta gražinti (37 punktas). Pasak Teisingumo Teismo, iš Direktyvos 92/12 22 straipsnio 1 ir 2 dalių struktūros matyti, kad jose numatyta dviejų etapų procedūra. Ūkio subjektas, pateikęs pradinį prašymą, turi turėti galimybę pateikti šios direktyvos 22 straipsnio 2 dalies c punkte numatytus dokumentus (38 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

1992 m. vasario 25 d. Europos Tarybos direktyvos 92/12/EEB dėl bendros tvarkos, susijusios su akcizais apmokestinamais produktais, ir jų laikymu, judėjimu ir kontrole, iš dalies keičiamos 1992 m. gruodžio 14 d. Tarybos direktyva 92/108/EEB, 22 straipsnio 1–3 dalis reikia aiškinti taip, kad kai akcizu apmokestinami ir vienoje valstybėje narėje, kurioje akcizas sumokėtas, vartoti išleisti produktai išgabenti į kitą valstybę narę, kurioje šie produktai taip pat apmokestinami akcizu ir kurioje jis taip pat buvo sumokėtas, prašymas gražinti išsiuntimo valstybėje narėje sumokėta akcizą negali būti atmestas vien dėl to, kad šis prašymas nebuvo pateiktas prieš išsiunčiant šiuos produktus, bet jis turi būti vertinamas pagal šio straipsnio 3 dalį. Tačiau jei akcizas nebuvo sumokėtas paskirties valstybėje narėje, tokį prašymą galima atmesti pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0663:LT:HTML>

2013 m. birželio 13 d. prejudicinis sprendimas
Promociones y Construcciones BJ 200 SL bankroto byloje
(C-125/12)

Terminai: PVM – Direktyva 2006/112⁷ – 199 straipsnio 1 dalies g punktas – Savanoriško bankroto procedūra – Asmuo, kuriam tenka prievolė sumokėti mokesį – Apmokestinamasis asmuo, kuriam skirti tam tikri sandoriai – „Priverstinio pardavimo tvarkos“ sąvoka.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3.6. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų prievolės – 9.3.7. Kiti su pridėtinės vertės mokesčiu susiję klausimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje nustatyta, kad 2010 m. vasario 22 d. nacionalinio teismo nutartimi *Promociones y Construcciones* pripažinta nemokia ir pradėta savanoriško bankroto procedūra. Šios procedūros metu gavus teismo leidimą buvo įvykdytas dviejų šiai bendrovei priklausančių pastatų pardavimas. Leidus atlikti šį pardavimą, neatsiejamą nuo *Promociones y Construcciones* komercinės veiklos, atsirado apmokestinimo PVM momentas, todėl ir pareiga sumokėti atitinkamą sumą biudžetui.

Kadangi bankroto procedūrą vykdžiusiam nacionaliniam teismui kilo abejonių, kam teko ši mokesstinė pareiga (*Promociones y Construcciones* ar pastatų pirkėjui), jis nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Direktyvos 2006/112 199 straipsnio 1 dalies g punktas aiškintinas taip, kad „priverstinio pardavimo tvarkos“ sąvoka apima bet kokią nekilnojamojo turto pardavimą, skolininko įvykdytą per visą bankroto procedūrą, įskaitant pirmąjį etapą, kuris nėra likviduojamojo pobūdžio ir kai pardavimas įvykdytas pagal savanorišką šalių susitarimą (19 punktas).

Dėl asmens, kuriam tenka prievolė sumokėti PVM už priverstinio pardavimo tvarka perleistą skolininko nekilnojamąjį turtą (Direktyvos 2006/112 199 str. 1 d. g p.)

Pagal Direktyvos 2006/112 199 straipsnio 1 dalies g punktą valstybės narės gali numatyti, kad asmuo, kuriam tenka prievolė sumokėti mokesį, yra apmokestinamasis asmuo, kuriam skirtas nekilnojamojo turto, skolininko perleidžiamo priverstinio pardavimo tvarka, tiekimas (20 punktas).

Dėl šios nuostatos taikymo Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad nors šios direktyvos versijoje ispanų kalba vartojama sąvoka „likvidavimas“ (*liquidación*), nagrinėjant skirtingas kalbines versijas matyti, kad daugiausia vartojama sąvoka „priverstinio pardavimo procedūra“ (21 punktas). Tokia sąvoka apima platesnę taikymo sritį nei likvidavimas, kaip tai suprantama tiesiogiai. Kalbant, pirma, apie Direktyvos 2006/112 199 straipsnio 1 dalies g punkto bendrą struktūrą, pažymėtina, kad jis yra principo, priminto šios direktyvos 193 straipsnyje, pagal kurį prievolė mokėti PVM tenka apmokestinamajam asmeniui, atliekančiam apmokestinamą prekių tiekimą ar paslaugų teikimą, išimtis. Iš tiesų šiuo 199 straipsniu valstybėms narėms leidžiama jo 1 dalies a–g punktuose nurodytais atvejais naudoti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmą, pagal kurį prievolė sumokėti PVM tenka apmokestinamajam asmeniui, kuriam skirtas PVM apmokestinamas sandoris (23 punktas).

Kaip matyti iš Direktyvos 2006/69 1 konstatuojamosios dalies, ja siekiama leisti visoms valstybėms narėms taikyti nukrypstamas priemones, kurios buvo leistos taikyti kai kurioms valstybėms narėms ir kuriomis siekta kovoti su sukčiavimu mokesčių srityje ir mokesčių vengimu (25 punktas). Leidžiančios nukrypti nuostatos, kurios paskatino priimti Direktyvos 2006/112 199 straipsnio 1 dalies g punkto redakciją, pateisinamos tuo, kad jose nurodytais atvejais mokesį privalantis sumokėti asmuo dažniausiai negali sumokėti sąskaitoje faktūroje nurodyto PVM dėl finansinių sunkumų su kuriais susiduria (26 punktas). Be to, nors 21 straipsnio 2 dalies redakcijoje, esančioje Direktyvos 77/388, iš dalies pakeistos Direktyva

⁷ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

2006/69, 28g straipsnio c punkto vii papunktyje, nurodoma „priverstinio pardavimo tvarka“, pirminiame Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvos 77/388 nuostatas, susijusias su tam tikromis priemonėmis, kuriomis siekiama supaprastinti apmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu tvarką ir padėti užkirsti kelią mokesčių slėpimui ar vengimui, bei panaikinančios tam tikrus sprendimus dėl leidžiančių nukrypti nuostatų [COM (2005) 89 galutinis], pasiūlyme nurodyta siauresnė sąvoka, t. y. „likvidavimo teismo sprendimu“ sąvoka. Taigi teisės aktų leidėjas siekė ne apriboti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmo taikymą skolininko turto likvidavimo procedūroms *stricto sensu*, bet veikiau išplėsti jo taikymo sritį (27 punktas).

Kalbėdamas, antra, apie Direktyvos 2006/112 199 straipsnio 1 dalies g punktu siekiamą tikslą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal šios direktyvos 42 konstatuojamąją dalį valstybėms narėms turi būti sudaryta galimybė naudoti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmą tam tikruose sektoriuose ar sudarant tam tikrų rūšių sandorius, siekiant supaprastinti taisykles ir kovoti su sukčiavimu mokesčių srityje bei mokesčių vengimu. Taigi šia nuostata mokesčių institucijoms suteikiama galimybė gauti nagrinėjamiems sandoriams taikomą PVM, kai skolininko gebėjimas jį sumokėti yra pažeistas (28 punktas). Kai skolininko gebėjimas sumokėti mokesčių institucijoms už nekilnojamojo turto pardavimą išrašytoje sąskaitoje faktūroje nurodytą PVM yra pažeistas pradėjus bankroto procedūrą, nes ji pradėta šio skolininko nemokumui pripažinti, atvirkštinio apmokestinimo schemos įgyvendinimas negali būti apribotas nekilnojamojo turto perdavimu vykstant nemokaus skolininko turto likvidavimo procedūrai. Aplinkybės, kad jis priverstas parduoti šį turtą vykstant bankroto procedūrai, kuri nesukelia likviduojamųjų pasekmių, kaip antai nagrinėjamajai pagrindinėje byloje, siekiant padengti kreditorių reikalavimus ar atkurti skolininko ekonominę arba profesinę veiklą, pakanka, kad būtų galima taikyti atvirkštinio apmokestinimo schemą (29 punktas).

Remdamasis išdėstytu Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad atvirkštinio apmokestinimo mechanizmas gali būti taikomas nekilnojamojo turto pardavimui, skolininko įvykdytam vykstant bet kokiam bankroto procedūrai, neatsižvelgiant į tai, ar ji yra likviduojamojo pobūdžio, ar ne, jeigu šis pardavimas įvykdytas siekiant padengti kreditorių reikalavimus arba atkurti skolininko ekonominę ar profesinę veiklą (30 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 199 straipsnio 1 dalies g punktas aiškintinas taip, kad priverstinio pardavimo tvarkos sąvoka apima bet kokį nekilnojamojo turto pardavimą, skolininko įvykdytą ne tik vykstant jo turto likvidavimo procedūrai, bet ir vykstant bankroto procedūrai prieš tokią likvidavimo procedūrą, jeigu šis pardavimas įvykdytas siekiant padengti kreditorių reikalavimus arba atkurti šio skolininko ekonominę ar profesinę veiklą.

2013 m. birželio 13 d. prejudicinis sprendimas

byloje Galin Kostov prieš Direktor na Direksia „Obzhalvane I upravlenie na izpalnenieto“ – Varna pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite (C-62/12)

Terminai: Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema – Direktyva 2006/112⁸ – 9 straipsnio 1 dalis – „Apmokestinamojo asmens“ sąvoka – Fizinis asmuo – Apmokestinamųjų paslaugų teikimas – Retkarčiais vykdomas paslaugų teikimas – Ryšio su užregistruota ir apmokestinama PVM profesine veikla nebuvimas – Savarankiškai dirbantis teismo antstolis.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3.7. Kiti su pridėtinės vertės mokesčiu susiję klausimai.

⁸ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas *G. Kostov* ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl pranešimo apie mokėtiną mokestį dėl sandorių, susijusių su pavedimo sutartimi.

Nustatyta, kad *G. Kostov* Bulgarijoje nepriklausomai verčiasi privataus teismo antstolio profesija. Jis įregistruotas kaip PVM mokėtojas pagal nacionalinę teisę. 2008 m. lapkričio 13 d. *G. Kostov* su *Bon Marin AD* sudarė pavedimo sutartį (toliau – sutartis), pagal kurią šis įsipareigojo kaip *Bon Marin* įgaliotinis pateikti pasiūlymus trijuose aukcionuose parduodant tris iš dalies užstatytus privačios nuosavybės teise valstybei priklausančius nekilnojamojo turto objektus. Jis taip pat įsipareigojo, jeigu jam būtų parduoti nekilnojamojo turto objektai, perleisti *Bon Marin* nuosavybės teisę į šiuos nekilnojamojo turto objektus. Savo ruožtu įgaliotoja *Bon Marin* įsipareigojo suteikti lėšų, reikalingų sutartyje numatytiems pirkimams, įgyti nuosavybės teises į nekilnojamojo turto objektus, įgytus *G. Kostov* vykdant pavedimą, ir sumokėti jam sutartą atlygį. Šis atlygis sumokėtas sutarties pasirašymo dieną, kurioje, be kita ko, numatyta, kad jis lieka *G. Kostov* tokiu atveju, jei pasiūlymai nebūtų sėkmingi. 2009 m. gegužės mėn. *G. Kostov* iš valstybės įgijo nuosavybės teises į pavedimo sutartyje nurodytus nekilnojamojo turto objektus. Tų pačių metų birželio mėn. įgaliotinio sutikimu *Bon Marin* perleido *Blyk Siy Kapital EOOD* visas savo teises ir pareigas pagal sutartį.

Ginčas PVM srityje kilo dėl mokesčių administratoriaus pateikto tikslinamojo pranešimo apie mokėtiną mokestį. Pagal šį pranešimą *G. Kostov* gavo minėtą atlygį už suteiktas apmokestinamąsias paslaugas, kurias suteikė kaip PVM apmokestinamasis asmuo, todėl turi sumokėti šį mokestį nuo tos sumos (atlygio). *G. Kostov* su tokiu vertinimu nesutiko, tvirtindamas, kad paslaugų teikimas buvo atsitiktinis ir neturėjo ryšio su jo savarankiška privataus teismo antstolio ekonomine veikla – vienintele veikla, dėl kurios jis buvo įregistruotas kaip PVM mokėtojas.

Ginčui pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad asmuo, kuris yra PVM apmokestinamasis asmuo dėl savarankiškos teismo antstolio veiklos, turi būti laikomas „apmokestinamuoju asmeniu“ dėl bet kurios kitos retkarčiais vykdomos ekonominės veiklos (22 punktas).

Dėl su pagrindine apmokestinamojo asmens ekonomine veikla nesusijusių atsitiktinių šio asmens atliktų sandorių apmokestinimo PVM

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą „apmokestinamasis asmuo“ – asmuo, kuris savarankiškai bet kurioje vietoje vykdo ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tos veiklos tikslą ar rezultatą.“ Be to, pagal antrą šios nuostatos pastraipą ekonomine veikla iš esmės laikoma „bet kokia“ gamintojų, prekybininkų ar paslaugas teikiančių asmenų veikla (27 punktas). Be to, nors tiesa, jog PVM direktyvos 12 straipsnio 1 dalį aiškinant *a contrario* gali atrodyti, kad asmuo, tik retkarčiais vykdomas sandorį, kurį paprastai atlieka gamintojas, prekybininkas ar paslaugas teikiantis asmuo, iš esmės neturi būti laikomas „apmokestinamuoju asmeniu“, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, vis dėlto iš šios nuostatos **negalima** neišvengiamai daryti išvados, kad apmokestinamasis asmuo, veikdamas tam tikroje veiklos srityje ir tik retkarčiais sudarantis sandorį, patenkantį į kitą veiklos sritį, neprivalo mokėti PVM už šį sandorį (28 punktas). Priešingai, pasak Teisingumo Teismo, kaip matyti iš PVM direktyvos 5 konstatuojamosios dalies, kad „PVM sistema yra paprasčiausia ir neutraliausia tada, kai mokestis yra taikomas kiek įmanoma bendresniu būdu“. Be to, šios direktyvos 13 konstatuojamojoje dalyje pažymėta, kad „siekiant užtikrinti nediskriminacinį apmokestinimo pobūdį, apmokestinamojo asmens sąvoka turėtų būti apibrėžta taip, kad valstybės narės galėtų ją taikyti asmenims, kurie tik retkarčiais vykdo tam tikrus sandorius“ (29 punktas).

Šiomis aplinkybėmis PVM direktyvos 12 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad ji taikoma tik asmenims, kurie dar nėra PVM apmokestinamieji asmenys dėl jų pagrindinės ekonominės veiklos. Tačiau kalbant apie tokį PVM apmokestinamąjį asmenį, koks yra *G. Kostov*, būtų nesuderinama, be kita ko, su paprasto ir kuo bendresnio PVM taikymo tikslu PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą aiškinti taip, kad šioje nuostatoje nurodyta „ekonominės veiklos“ sąvoka neapima veiklos, kuri, nors vykdoma tik retkarčiais, patenka į minėtos nuostatos pirmame sakinyje nurodytą šios sąvokos bendrą apibrėžtį ir yra vykdoma apmokestinamojo asmens, taip pat nuolat vykdančio kitą ekonominę veiklą PVM direktyvos tikslais (30 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 9 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad fizinis asmuo, kuris jau yra pridėtinės vertės mokesčiu apmokestinamasis asmuo dėl savarankiškos teismo antstolio veiklos, turi būti laikomas „apmokestinamuoju asmeniu“ dėl bet kokios kitos retkarčiais vykdomos ekonominės veiklos, su sąlyga, kad ši veikla yra veikla, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/112 9 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0062:LT:HTML>

2013 m. birželio 20 d. prejudicinis sprendimas

**byloje *Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs prieš Paul Newey, veikiantį komerciniu pavadinimu Ocean Finance*
(C-653/11)**

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Šeštoji PVM direktyva⁹ – 2 straipsnio 1 dalis ir 6 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „paslaugų teikimas“ – Reklamos ir paskolų teikimo tarpininkavimo paslaugos – Atleidimas nuo mokesčio – Sandorių ekonominė ir komercinė realybė – Piktnaudžiavimas – Sandoriai, kuriais siekiama vien pasinaudoti mokesčio lengvata.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas; – 9.3.5. Pridėtinės vertės mokesčio atskaita – 9.3.7. Kiti su pridėtinės vertės mokesčiu susiję klausimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas *P. Newey*, veikiančio komerciniu pavadinimu *Ocean Finance*, ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl reklamos paslaugoms taikytino pridėtinės vertės mokesčio (toliau – ir PVM).

Nustatyta, kad pagrindinėje byloje nagrinėtu laikotarpiu *P. Newey* buvo paskolų teikimo tarpininkas, įsisteigęs Tamverte (Jungtinė Karalystė), o jo teikiamos paskolų teikimo tarpininkavimo paslaugos buvo atleistos nuo PVM pagal Šeštosios direktyvos 13 straipsnio B dalies d punktą. Tačiau *P. Newey* teikiamos reklamos paslaugos Jungtinėje Karalystėje, skirtos pritraukti galimus paskolų gavėjus, buvo apmokestinamos PVM taip, kad jo mokestis, sumokėtas padengiant reklamos išlaidas, nebuvo susigrąžinamas. Siekdamas išvengti šios nesusigrąžinamos mokesčių naštos, *P. Newey* įsteigė bendrovę *Alabaster (CI) Ltd* Džersyje, teritorijoje, kur netaikoma Šeštoji direktyva, ir suteikė šiai bendrovei teisę naudoti komercinį pavadinimą *Ocean Finance*. *P. Newey* buvo jos vienintelis akcininkas. *Alabaster* buvo įdarbinusi bent vieną

⁹ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas.

darbuotoją visai darbo dienai ir turėjo savo vadovybę, Džersyje gyvenusius fizinius asmenis, kuriuos, nepaisant tiesioginės patirties paskolų teikimo tarpininkavimo srityje neturėjimo, pasiūlė įdarbinti arba įdarbino *P. Newey* buhalteriai ir mokėjo atlyginimą pagal laiką, skirtą *Alabaster* veiklai. Pagal *Alabaster* įstatus ir Džersyje galiojusius teisės aktus šie valdytojai buvo atsakingi už bendrovės valdymą ir naudojosi su tuo susijusiomis teisėmis, o *P. Newey* nevaidino jokie vaidmens valdant šią bendrovę. Paskolų teikimo tarpininkavimo sutartys buvo sudaromos tiesiogiai tarp paskolų davėjų ir *Alabaster*, o paskolų teikimo tarpininkavimo komisiniai buvo mokami ne *P. Newey*, bet šiai bendrovei. Tačiau *Alabaster* pati neapsiėmė tvarkyti prašymų dėl paskolų; ji šiuo tikslu naudojosi *P. Newey* paslaugomis, kurios buvo teikiamos pagal paslaugų subrangos sutartį (toliau – paslaugų sutartis) jos darbuotojų, vykdančių veiklą Tamverte. Šioje sutartyje buvo pateiktas paslaugų, kurias turi teikti *P. Newey*, sąrašas, iš esmės apėmęs visas užduotis, susijusias su paskolų teikimo tarpininkavimo veikla. Pagal minėtą sutartį *P. Newey* taip pat turėjo teisę derėtis dėl *Alabaster* ir paskolų davėjų sudaromų sutarčių sąlygų. Už šias paslaugas *P. Newey* gavo nustatytą iš pradžių 50 proc., vėliau 60 proc. bruto komisinių, iš karto mokamų už kiekvieną *Alabaster* suteiktą paskolą, honorarą, prie kurio buvo pridedamas išlaidų atlyginimas. Praktiškai galimi paskolos gavėjai tiesiogiai susisiekdavo Jungtinėje Karalystėje su *P. Newey* darbuotojais, kurie apdorodavo kiekvieną bylą ir prašymus, atitikusius paskolos gavimo reikalavimus, ir juos išsiųsdavo į Džersį *Alabaster* valdytojams pritarti. Pritarimo procesas paprastai trukdavo valandą ir faktiškai nė vienas prašymas nebuvo atmestas. Reklama galimiems paskolų gavėjams buvo būtina paskolų teikimo tarpininkavimo veiklai, ji sudarė didelę *Alabaster* sąnaudų dalį.

Reklamos paslaugas teikė *Wallace Barnaby & Associates Ltd* (toliau – *Wallace Barnaby*), su *Alabaster* nesusijusi bendrovė, taip pat įsteigta Džersyje pagal su *Alabaster* sudarytą sutartį. *Wallace Barnaby* pati pirkė reklamos paslaugas iš Jungtinėje Karalystėje įsteigtų reklamos agentūrų, be kita ko, iš reklamos agentūros *Ekay Advertising*. Pagal Džersyje galiojančius teisės aktus *Alabaster* mokėjimai *Wallace Barnaby* už jos paslaugas nebuvo apmokestinami PVM.

P. Newey nebuvo įgaliotas pirkti reklamos paslaugų *Alabaster* sąskaita ir nepriėmė jokios atsakomybės sumokėti už *Wallace Barnaby* suteiktas paslaugas šiai bendrovei. Tačiau jis turėjo teisę pritarti reklamos turiniui, dėl kurio susitikdavo su *Ekay Advertising* darbuotoju, dirbančiu Jungtinėje Karalystėje. Po šių susitikimų tas darbuotojas pateikdavo pasiūlymus *Wallace Barnaby*. Pastaroji bendrovė savo ruožtu pateikdavo pasiūlymus *Alabaster* valdytojams, kurie juos gavę susitikdavo kiekvieną savaitę nuspręsti dėl numatomų išlaidų reklamai. Faktiškai nebuvo atmesta nė viena iš šių rekomendacijų.

Mokesčių administratorius manė, kad PVM tikslais, pirma, atitinkamos reklamos paslaugos buvo suteiktos *P. Newey* Jungtinėje Karalystėje, todėl yra apmokestinamos, ir, antra, paskolų teikimo tarpininkavimo paslaugas Jungtinėje Karalystėje teikė *P. Newey*. Todėl 2005 m. rugsėjo 27 d. mokesčių administratorius priėmė pranešimą dėl apmokestinimo PVM už ginčo laikotarpį 10 707 075 svarų sterlingų (GBP) sumai, kad susigražintų PVM už reklamos paslaugas, kurios buvo *P. Newey* suteiktos.

Ginčui pasiekus apeliacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar sutarties sąlygos yra lemiamos siekiant nustatyti „paslaugų teikimo“ sandorį sudariusius paslaugų teikėją ir gavėją, kaip jie suprantami pagal Šeštosios direktyvos 2 straipsnio 1 punktą ir 6 straipsnio 1 dalį, ir, atsakius neigiamai, kokiomis sąlygomis minėtos sąlygos gali būti perkvalifikuotos (38 punktas).

Dėl piktnaudžiaujant teise apmokestinamojo asmens sudarytų sandorių sąlygų perkvalifikavimo apmokestinimo PVM tikslais

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas iš karto priminė, kad Šeštoji direktyva įtvirtina bendrą PVM sistemą, grindžiamą būtent vienodu apmokestinamųjų sandorių apibrėžimu (39 punktas). Pagal Šeštosios PVM direktyvos 2 straipsnio 1 punktą PVM apmokestinamas „prekių

tiekimas ar paslaugų teikimas, kai šalies teritorijoje už atlygį prekes tiekia ar paslaugas teikia apmokestinamasis asmuo, veikdamas kaip toks“. Konkrečiai kalbant apie paslaugų teikimo sąvoką, Teisingumo Teismas keletą kartų nusprendė, kad paslaugos teikiamos „už atlygį“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 punktą, todėl yra apmokestinamos tik jeigu jų teikėją ir gavėją sieja teisinis santykis, per kurį atliekami veiksmai vienas kito naudai, o teikėjo gautas atlyginimas yra realus atlygis už gavėjui suteiktą paslaugą (40 punktas). Be to, paslaugų teikimo sąvoka taip pat yra objektyvi ir taikoma neatsižvelgiant į atitinkamų sandorių tikslus bei rezultatus, ir mokesčių administratorius neturi atlikti tyrimų mokesčių mokėtojo ketinimams nustatyti (41 punktas).

Konkrečiai kalbėdamas apie sutarties sąlygų vertę kvalifikuojant sandorį kaip apmokestinamąjį, Teisingumo Teismas priminė, kad atsižvelgimas į ekonominę ir komercinę realybę yra pagrindinis kriterijus bendrai PVM sistemai taikyti (42 punktas). Kadangi sutartinė padėtis paprastai atspindi sandorių ekonominę ir finansinę realybę, siekiant patenkinti teisinio saugumo reikalavimus, reikšmingos sutarties sąlygos yra tai, į ką reikia atsižvelgti nustatant paslaugų teikėją ir gavėją, kai vykdomas „paslaugų teikimo“ sandoris, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 2 straipsnio 1 punktą ir 6 straipsnio 1 dalį (43 punktas).

Tačiau gali paaiškėti, kad kartais tam tikros sutarties nuostatos nevisiškai atspindi sandorių ekonominę ir komercinę tikrovę. (44 punktas). Taip būtų tuo atveju, jei paaiškėtų, kad minėtos sutarties nuostatos yra vien dirbtinis susitarimas, kuris neatspindi sandorių ekonominės ir komercinės realybės (45 punktas). Iš tiesų kova su sukčiavimu, mokesčių vengimu ir piktnaudžiavimu yra Šeštojoje direktyvoje pripažintas ir ja siekiamas tikslas ir draudimo piktnaudžiauti teise principas reiškia, jog draudžiami visiškai dirbtiniai, ekonomiškai nepagrįsti susitarimai, kuriais siekiama vien mokesstinės naudos (46 punktas).

Pagrindinėje byloje nebuvo ginčijama, kad formaliai pagal sutarties nuostatas *Alabaster* teikė paskolų teikimo tarpininkavimo paslaugas paskolų davėjams ir kad ji buvo *Wallace Barnaby* teikiamų reklamos paslaugų gavėja (47 punktas). Tačiau atsižvelgiant į *P. Newey*, *Alabaster* ir paskolų davėjų bei *P. Newey*, *Alabaster* ir *Wallace Barnaby* komercinių santykių ekonominę realybę, Teisingumo Teismo nuomone, negalima buvo atmesti galimybės, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos paslaugos veiksmingai buvo naudojamos ir eksploatuojamos Jungtinėje Karalystėje *P. Newey* naudai (48 punktas). Nacionalinis teismas, atlikęs visų pagrindinės bylos aplinkybių analizę, turi patikrinti, ar sutartinės sąlygos iš tiesų neatspindi ekonominės realybės ir ar *P. Newey*, o ne *Alabaster*, iš tikrųjų buvo nagrinėjamų paskolų teikimo tarpininkavimo paslaugų teikėjas ir *Wallace Barnaby* teikiamų reklamos paslaugų gavėjas (49 punktas). Jei taip būtų, pasak Teisingumo Teismo, šios sutarties nuostatos turėtų būti apibrėžtos iš naujo taip, kad būtų atkurta situacija, kuri būtų egzistavusi nesant piktnaudžiaujant sudarytu sandorių (50 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

Sutarties sąlygos, net jeigu į jas reikia atsižvelgti, nėra lemiamos siekiant nustatyti „paslaugų teikimo“ teikėją ir gavėją, kaip jie suprantami pagal 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeistos 2000 m. spalio 17 d. Tarybos direktyva 2000/65/EB, 2 straipsnio 1 punktą ir 6 straipsnio 1 dalį. Į jas galima neatsižvelgti, kai paaiškėja, kad jos neatspindi ekonominės ir komercinės realybės, bet yra visiškai dirbtinis susitarimas, nepagrįstas ekonomine realybe ir sudarytas vien siekiant pasinaudoti mokesčio lengvata, o tai turi nustatyti nacionalinis teismas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0653:LT:HTML>

LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ

2013 m. gegužės 30 d. prejudicinis sprendimas
byloje Mehmet Arslan prieš Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie
(C-534/11)

Terminai: Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Direktyva 2008/115/EB¹⁰ – Bendri neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartai ir tvarka – Taikymas prieglobsčio prašytojams – Galimybė laikyti sulaikytą trečiosios šalies pilietį po prieglobsčio prašymo pateikimo.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje; 3.4. Prieglobsčio suteikimas

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant ginčą tarp Turkijos piliečio *M. Arslan*, kuris Čekijos Respublikoje buvo sulaikytas administracinio jo išsiuntimo tikslais ir per šį sulaikymo laikotarpį pateikė tarptautinės apsaugos prašymą pagal prieglobstį reglamentuojančius nacionalinės teisės aktus, ir *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie* (Čekijos Respublikos policijos *Ústí* regiono regioninis komisariato užsieniečių policijos skyrius) dėl pastarojo 2011 m. kovo 25 d. sprendimo pratęsti pirminį 60 dienų sulaikymo terminą papildomam 120 dienų laikotarpiui (2 punktas).

Dėl prieglobsčio prašytojų teisės dėl prieglobsčio procedūros pasilikti valstybėje narėje, kurioje buvo paduotas ar nagrinėjamas jų prašymas

Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė sužinoti, ar Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 1 dalį kartu su jos 9 konstatuojamąja dalimi reikia aiškinti taip, kad ši direktyva netaikoma trečiųjų šalių piliečiams, kurie padavė tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2005/85 (40 punktas).

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis Direktyvos 2008/115 2 konstatuojamąja dalimi, ja siekiama suformuoti efektyvią išsiuntimo ir repatriacijos politiką, pagrįstą bendrais standartais, siekiant, kad su grąžintinais asmenimis būtų elgiamasi žmogiškai ir būtų visiškai gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas. Kaip matyti iš Direktyvos 2008/115 pavadinimo ir jos 1 straipsnio, ja šiuo tikslu nustatomi „bendri standartai ir tvarka“, kuriuos kiekviena valstybė narė privalo taikyti grąžindama neteisėtai šalyje esančius trečiųjų šalių piliečius (2011 m. balandžio 28 d. sprendimo *El Dridi*, C-61/11 PPU, Rink. p. I-3015, 31 ir 32 punktai) (42 punktas).

Kalbėdamas apie Direktyvos 2008/115 taikymo sritį, Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal jos 2 straipsnio 1 dalį direktyva taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje. Sąvoka „neteisėtas buvimas“ šios direktyvos 3 straipsnio 2 punkte apibrėžta kaip „trečiosios šalies piliečio, kuris neatitinka arba nebeatitinka <...> atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje“ (43 punktas).

Direktyvos 2008/115 9 konstatuojamojoje dalyje šiuo atžvilgiu įtvirtinta, kad „pagal <...> direktyvą [2005/85/EB] trečiosios šalies pilietis, paprašęs prieglobsčio valstybėje narėje, neturėtų būti laikomas neteisėtai tos valstybės narės teritorijoje esančiu piliečiu, kol neįsigaliojo sprendimas nepatenkinti prašymo arba sprendimas, kuriuo jis netenka teisės likti šalyje kaip prieglobsčio siekiantis asmuo“ (44 punktas). Iš tiesų Direktyvos 2005/85, kurios tikslas,

¹⁰ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse.

remiantis jos 1 straipsniu, nustatyti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos, 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta prieglobsčio prašytojų teisė dėl prieglobsčio procedūros pasilikti valstybėje narėje, kurioje buvo paduotas ar nagrinėjamas jų prašymas, kol atsakinga sprendžiančioji institucija priims sprendimą dėl prašymo pagal pirmosios instancijos procedūras (45 punktas). Šios direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi leidžiama nukrypti nuo to paties straipsnio 1 dalyje nustatytos taisyklės tik laikantis griežtų sąlygų, t. y. kai tai yra ne pirmas prieglobsčio prašymas, bet vėlesnis prašymas, kuris nebus toliau nagrinėjamas, arba kai prašytojas perduodamas arba išduodamas kitai valstybei narei, trečiajai šaliai arba tarptautiniam baudžiamajam teismui (46 punktas).

Be to, Direktyvos 2005/85 39 straipsnio 3 dalimi kiekvienai valstybei narei suteikiama galimybė išplėsti 7 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisę numatant, kad apskundęs pirmąją instanciją sprendžiančios atsakingos valdžios institucijos sprendimą prieglobsčio prašytojas gali pasilikti atitinkamos valstybės teritorijoje laukti rezultatų (47 punktas). Todėl nors 7 straipsnio 1 dalimi nėra aiškiai suteikiama teisė gauti leidimą gyventi valstybėje narėje ir kiekvienai valstybei narei paliekama diskrecija nuspręsti išduoti ar ne tokį leidimą, iš direktyvų 2005/85 ir 2008/115 tekstų, bendros struktūros ir tikslo aišku, kad prieglobsčio prašytojas, neatsižvelgdamas į tai, ar bus išduotas šis leidimas, turi teisę likti atitinkamos valstybės narės teritorijoje, kol jo prašymas neatmestas pirmąją instanciją, taigi, negalima laikyti, kad jis yra „neteisėtai esantis“ šalyje, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/115, nes tai taikoma jo išsiuntimui iš valstybės teritorijos (48 punktas).

Dėl galimybės laikyti sulaikytą trečiosios šalies pilietį po prieglobsčio prašymo pateikimo

Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė sužinoti, ar, nepaisant to, kad Direktyva 2008/115 netaikoma trečiųjų šalių piliečiams, pateikusiems tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2005/85, toks pilietis gali likti sulaikytas, jeigu jis minėtą prašymą padavė po sulaikymo pagal Direktyvos 2008/115 15 straipsnį, siekiant jį grąžinti ar išsiųsti (50 punktas).

Kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, Direktyvoje 2008/115 reglamentuojamam sulaikymui išsiuntimo tikslu ir prieglobsčio prašytojo sulaikymui, taikomam pagal direktyvas 2003/9 ir 2005/85 bei nacionalinės teisės nuostatas, nustatytas skirtingas teisinis režimas (žr. 2009 m. lapkričio 30 d. sprendimo *Kadzoev*, C-357/09 PPU, Rink. p. I-11189, 45 punktą) (52 punktas). Kalbėdamas apie prieglobsčio prašytojams taikomą tvarką, Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2003/9 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, pagal kurį prieglobsčio prašytojai gali laisvai judėti priimančiosios valstybės narės teritorijoje arba tam tikroje šios valstybės narės jiems nustatytoje zonoje. Šio 7 straipsnio 3 dalyje vis dėlto patikslinta, kad kai yra tikslinga, pavyzdžiui, dėl teisinių priežasčių arba viešosios tvarkos sumetimais, valstybės narės nacionalinėje teisėje nustatyta tvarka gali įpareigoti prieglobsčio prašytoją gyventi tam tikroje konkrečioje vietoje (53 punktas).

Remiantis Direktyvos 2005/85 18 straipsnio 1 dalimi, valstybės narės nesulaiko asmens tik dėl priežasties, kad jis yra prieglobsčio prašytojas, o pagal to paties straipsnio 2 dalį, kai prieglobsčio prašytojas yra sulaikomas, jos užtikrina greito teismo svarstymo galimybę. Teisminis svarstymas taip pat numatytas Direktyvos 2003/9 21 straipsnyje sprendimams, priimtiems pagal šios direktyvos 7 straipsnį (54 punktas).

Vis dėlto šiuo metu nei Direktyva 2003/9, nei Direktyva 2005/85 nėra suderintos priežastys, dėl kurių gali būti nuspręsta sulaikyti prieglobsčio prašytoją. Iš tiesų, kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, pasiūlymo dėl išsamaus tokių priežasčių sąrašo buvo atsisakyta per derybas, vykusias prieš Direktyvos 2005/85 priėmimą, ir tik vykdant Direktyvos 2003/9 peržiūrą, kurios nauja redakcija bus priimta greitu laiku, numatyta sudaryti tokį sąrašą Sąjungos lygmeniu (55 punktas). Todėl kol kas būtent valstybės narės, tinkamai laikydamosi

įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę ir Sąjungos teisę, turi nustatyti priežastis, dėl kurių prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas ar jo sulaikymas pratęstas (56 punktas).

Dėl tokio situacijos, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kai, viena vertus, trečiosios šalies pilietis buvo sulaikytas remiantis Direktyvos 2008/115 15 straipsniu, nes atsižvelgiant į jo elgesį nerimauta, kad, jo nesulaikius, jis pasislėps ir nebus galima jo išsiųsti, ir, kita vertus, kai prieglobsčio prašymas, atrodo, buvo pateiktas siekiant vienintelio tikslo – pavėlinti ar net sutrukdyti įvykdyti jo atžvilgiu priimtą sprendimą gražinti, reikia konstatuoti, kad tokios aplinkybės iš tiesų gali pateisinti tai, kad šis pilietis toliau buvo laikomas sulaikytas, netgi kai padavė prieglobsčio prašymą (57 punktas). Iš tikrųjų nacionalinė nuostata, pagal kurią tokiomis sąlygomis leidžiama prieglobsčio prašytoją palikti sulaikytą, yra suderinama su Direktyvos 2008/85 18 straipsnio 1 dalimi, nes asmuo buvo sulaikytas ne dėl to, kad pateikė prieglobsčio prašymą, bet dėl aplinkybių, susijusių su prašytojo asmeniniu elgesiu prieš šio prašymo pateikimą ir jį pateikus (58 punktas).

Be to, kadangi matyti, kad tokiomis sąlygomis palikti asmenį sulaikytą yra objektyviai būtina siekiant neleisti, kad jis visiškai išvengtų gražinimo priemonės taikymo, toks tolesnis sulaikymas taip pat leistinas pagal Direktyvos 2003/9 7 straipsnio 3 dalį (59 punktas). Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas nurodė, kad nors Direktyva 2008/115 netaikytina vykstant prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūrai, tai visiškai nereiškia, kad dėl šios aplinkybės gražinimo procedūra galutinai nutraukiama, nes ji gali būti tęsiama tuo atveju, jeigu prieglobsčio prašymas bus atmestas. Vadinas, kaip pažymėjo Čekijos, Vokietijos, Prancūzijos ir Slovakijos vyriausybės, būtų pažeistas šios direktyvos tikslas, t. y. veiksmingai gražinti neteisėtai šalyje esančius trečiųjų šalių piliečius, jeigu valstybės narės tokiomis sąlygomis, kai nurodytosios šio sprendimo 57 punkte, negalėtų išvengti, kad suinteresuotas asmuo, pateikęs prieglobsčio prašymą, automatiškai būtų paleistas (žr. pagal analogiją 2011 m. gruodžio 6 d. sprendimo *Achughbabian*, C-329/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 30 punktą) (60 punktas).

Be to, Direktyvos 2005/85 23 straipsnio 4 dalies j punkte aiškiai numatyta, kad į aplinkybę, jog prašytojas pateikia prašymą tik siekdamas atidėti arba sužlugdyti anksčiau priimto sprendimo arba sprendimo, kuris bus priimtas artimiausiu laiku, vykdymą, kuriuo remiantis jis būtų išsiųstas iš šalies, gali būti atsižvelgta vykstant šio prašymo nagrinėjimo procedūrai; beje, dėl šios aplinkybės nagrinėjimo procedūrai gali būti suteikta pirmenybė arba ji gali būti paspartinta. Taip Direktyva 2005/85 užtikrinama, jog valstybės narės turėtų priemonės, būtinas, kad gražinimo procedūra būtų veiksmingai vykdoma, vengiant jos sustabdymo ilgiau, nei tai reikalinga, kad būtų tinkamai išnagrinėtas prašymas (61 punktas). Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, jog vien aplinkybės, kad dėl prieglobsčio prašytojo jo prašymo pateikimo momentu yra priimtas sprendimas jį gražinti ir kad jis sulaikytas remiantis Direktyvos 2008/115 15 straipsniu, kiekvienu atveju atskirai neįvertinus visų reikšmingų aplinkybių, negalima preziumuoti, kad šis asmuo prašymą pateikė vien siekdamas pavėlinti ar sutrukdyti įvykdyti sprendimą dėl gražinimo ir kad objektyviai būtina ir proporcinga sulaikymo priemonę palikti galioti (62 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

1. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 2 straipsnio 1 dalį kartu su jos 9 konstatuojamąja dalimi reikia aiškinti taip: ši direktyva netaikoma trečiosios šalies piliečiui, padavusiam tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvą 2005/85/EB, nustatančią būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, laikotarpiu nuo minėto prašymo pateikimo iki tol, kol dėl šio prašymo priimamas sprendimas pirmąją instancija arba prireikus kol išnagrinėjamas dėl minėto sprendimo pareikštas skundas.

2. 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyva 2003/9/EB, nustatančia minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo, ir Direktyva 2005/85 nedraudžiama, kad trečiosios šalies

pilietis, padavęs tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2005/85, po to, kai buvo sulaikytas remiantis Direktyvos 2008/115 15 straipsniu, būtų toliau sulaikytas pagal nacionalinės teisės nuostatą, kai kiekvienu atveju įvertinus visas reikšmingas aplinkybes paaiškėja, kad šis prašymas pateiktas vien siekiant pavėlinti ar sutrukdyti įvykdyti sprendimą gražinti ir kad objektyviai būtina sulaikymo priemonę palikti galioti, siekiant neleisti, kad atitinkamas asmuo visiškai išvengtų gražinimo priemonės taikymo.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0534:LT:HTML>

2013 m. gegužės 8 d. prejudicinis sprendimas

byloje *Kreshnik Ymeraga ir kiti prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration* (C-87/12)

Terminai: Sąjungos pilietybė – SESV 20 straipsnis – Sąjungos piliečio, kuris nesinaudojo teise laisvai judėti, šeimos narių, trečiųjų valstybių piliečių, teisė gyventi šalyje – Pagrindinės teisės.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje; 3.1. Užsieniečių gyvenimas Lietuvos Respublikoje

Teisingumo Teismas konstatavo:

Visi pareiškėjai pagrindinėje byloje yra kilę iš Kosovo. 1999 m. būdamas 15 m. *Kreshnik Ymeraga* atvyko į Liuksemburgą, kad apsigyventų pas savo Liuksemburgo pilietybę turintį dėdę, kuris tapo jo teisėtas globėjas. Nors Liuksemburgo institucijos *Kreshnik Ymeraga* prieglobsčio prašymą atmetė, 2001 m. jo padėtis buvo įteisinta, o vėliau jis pradėjo mokytis ir teisėtai įsidarbino (11 punktas). Laikotarpiu nuo 2006 m. iki 2008 m. vienas po kito į Liuksemburgą atvyko sutuoktiniai *Ymeraga* ir abu *Kreshnik Ymeraga* broliai. (12 punktas). Sutuoktiniai *Ymeraga* ir abu *Kreshnik Ymeraga* broliai 2008 m. gegužės 8 d. pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo su *Kreshnik Ymeraga* pagrindu (13 punktas). Šis sprendimas buvo ginčijamas nacionalinėse institucijose. Galiausiai, *Cour administrative* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą (22 punktas).

Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia siekė išsiaiškinti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo valstybei narei draudžiama atsisakyti trečiosios valstybės piliečiams išduoti leidimą gyventi jos teritorijoje, kai šie piliečiai nori gyventi su savo šeimos nariu, kuris yra Sąjungos pilietis, gyvena šioje valstybėje narėje ir turi jos pilietybę ir kuris, kaip Sąjungos pilietis, niekuomet nesinaudojo teise laisvai judėti (23 punktas).

Dėl Sąjungos piliečio, kuris nesinaudojo teise laisvai judėti, šeimos narių, trečiųjų valstybių piliečių, teisės gyventi šalyje

Teisingumo Teismas preliminariai pažymėjo, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje negali remtis direktyvų 2003/86 ir 2004/38 nuostatomis (24 punktas). Direktyvos 2003/86 ir 2004/38 netaikomos trečiųjų valstybių piliečiams, šeimos susijungimo pagrindu prašantiems suteikti teisę gyventi šalyje pas Sąjungos pilietį, jų šeimos nari, kuris, kaip Sąjungos pilietis, niekuomet nepasinaudojo teise laisvai judėti ir visuomet kaip Sąjungos pilietis gyveno valstybėje narėje, kurios pilietybę turi (33 punktas).

Teismas, pasisakydamas dėl SESV 20 straipsnio taikymo, pažymėjo, kad Sutarties nuostatos, susijusios su Sąjungos pilietybe, nesuteikia jokios savarankiškos teisės trečiųjų valstybių piliečiams (34 punktas). Iš tiesų Sutarties nuostatomis, susijusiomis su Sąjungos pilietybe, trečiųjų valstybių piliečiams galimos suteikti teisės yra ne savarankiškos šių trečiųjų

valstybių piliečių teisės, bet išvestinės, įgyjamos Sąjungos piliečiui įgyvendinant judėjimo laisvę. Išvestinių teisių tikslas ir pateisinimas grindžiamas išvada, kad atsisakius jas pripažinti gali būti pažeista Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti, atgrasant pasinaudoti teise įvažiuoti į priimančiąją valstybę narę ir joje apsigyventi (35 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau konstatavo, kad egzistuoja labai specifinių situacijų, kai, nepaisant to, jog netaikoma su trečiųjų valstybių piliečių teise gyventi susijusi antrinė teisė, o suinteresuotas Sąjungos pilietis nesinaudojo teise laisvai judėti, vis dėlto išimties tvarka negalima atsisakyti pripažinti trečiosios valstybės piliečio, kuris yra nurodyto Sąjungos piliečio šeimos narys, teisės gyventi šalyje, nes priešingu atveju būtų paneigtas jo turimos Sąjungos pilietybės veiksmingumas, jei dėl tokio nepripažinimo Sąjungos pilietis faktiškai privalėtų išvykti apskritai iš Sąjungos teritorijos ir iš jo būtų atimtos galimybės naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę (žr. sprendimų *Dereci ir kt.* 64, 66 ir 67 punktus bei *Iida* 71 punktą) (36 punktas). Šiuo klausimu Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad vienintelės aplinkybės, jog valstybės narės pilietis dėl ekonominių sumetimų arba norėdamas turėti neišskirtą šeimą pageidauja, kad jo šeimos nariai, kurie neturi vienos iš valstybių narių pilietybės, gyventų su juo Sąjungos teritorijoje, savaime dar nepakanka nuspręsti, kad, nepripažinus tokios teisės, Sąjungos pilietis būtų priverstas palikti Sąjungos teritoriją (minėto Sprendimo *Dereci ir kt.* 68 punktas) (38 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinėje byloje vienintelė aplinkybė, kuri, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, pateisina teisės gyventi šalyje suinteresuoto Sąjungos piliečio šeimos nariams pripažinimą, yra ta, kad *Kreshnik Ymeraga* pageidauja gyventi su minėtais šeimos nariais valstybėje narėje, kurioje pats gyvena ir kurios pilietybę turi, tačiau to nepakanka nuspręsti, kad, nepripažinus teisės gyventi šalyje, iš *Kreshnik Ymeraga* būtų atimtos galimybės naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę (39 punktas).

Iš tiesų, nors Įstatymu dėl laisvo judėjimo siekiama įgyvendinti Sąjungos teisę, vis dėlto pareiškėjų pagrindinėje byloje padėties Sąjungos teisė nereglamentuoja, nes *Kreshnik Ymeraga* negali būti laikomas naudos gavėju nei pagal Direktyvą 2004/38, nei, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamais prašymais, pagal Direktyvą 2003/86, ir atsisakymu pripažinti teisę gyventi šalyje *Kreshnik Ymeraga* šeimos nariams iš jo neatimama galimybė iš tikrųjų naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę (42 punktas). Šiomis sąlygomis Liuksemburgo institucijų atsisakymas pripažinti *Kreshnik Ymeraga* šeimos nariams teisę gyventi šalyje kaip Sąjungos piliečio šeimos nariams nėra susijęs su Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, todėl šio atsisakymo atitiktis pagrindinėms teisėms negali būti išnagrinėta atsižvelgiant į joje nustatytas teises (43 punktas). Tokia išvada nelemia atsakymo į klausimą, ar remiantis tyrimu pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kurios šalys yra visos valstybės narės, nuostatas, suinteresuotiems trečiųjų šalių piliečiams negalima atsisakyti pripažinti teisės gyventi šalyje pagrindinės bylos aplinkybėmis (44 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

SESV 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo valstybei narei nedraudžiama neleisti trečiosios valstybės piliečiui gyventi jos teritorijoje, nors jis siekia gyventi kartu su savo šeimos nariu, kuris yra Europos Sąjungos pilietis, gyvenantis šioje savo pilietybės valstybėje narėje ir niekada nepasinaudojęs teise laisvai judėti kaip Sąjungos pilietis, jei šiuo atsisakymu iš atitinkamo Sąjungos piliečio neatimama galimybė iš tikrųjų naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0087:LT:HTML>

**2013 m. gegužės 28 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas
byloje dėl 2012 m. gegužės 13 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56
straipsnį pateikto Abdulbasit Abdulrahim apeliacinio skundo
(C-239/12 P)**

Terminai: Apeliacinis skundas – Bendroji užsienio ir saugumo politika (BUSP) – Ribojamosios priemonės, taikomos tam tikriems su Osama bin Ladenu, „Al Kaida“ tinklu ir Talibanu susijusiems asmenims ir subjektams – Reglamentas (EB) Nr. 881/2002 – Ieškinys dėl pripažinimo negaliojančiu – Suinteresuotojo asmens pašalinimas iš atitinkamų asmenų ir subjektų sąrašo – Suinteresuotumas pareikšti ieškinį.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 55. Teismo kompetencija; 55.1. Administracinių bylų priskirtinumas teismui (žinybingumas).

Teisingumo Teismas konstatavo:

Apeliaciniu skundu *A. Abdulrahim* prašė panaikinti 2012 m. vasario 28 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo nutartį *Abdulrahim* prieš *Tarybą ir Komisiją* (T-127/09, toliau – skundžiama nutartis), kuria, konkrečiai kalbant, nutarta, kad nebuvo reikalinga priimti sprendimo dėl ieškinių, kuriuo *A. Abdulrahim* prašė pripažinti negaliojančiu 2002 m. gegužės 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 881/2002, kuriuo nustatomos tam tikros ribojamosios priemonės, taikomos tam tikriems su Osama bin Ladenu, „Al Kaida“ tinklu ir Talibanu susijusiems asmenims ir subjektams, ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 467/2001, kuriuo uždraudžiamas tam tikrų prekių ir tam tikrų paslaugų eksportas į Afganistaną, sustiprinamas skrydžių draudimas ir išplečiamas lėšų ir ekonominių išteklių, skirtų Talibanui Afganistane, išaldymas (OLL 139, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 294), iš dalies pakeistą 2008 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1330/2008 (OL L 345, p. 60), arba Reglamentą Nr. 1330/2008 (1 punktas).

2008 m. spalio 21 d. *A. Abdulrahim* buvo įtrauktas į sąrašą, kurį sudarė Sankcijų komitetas, įsteigtas 1999 m. spalio 15 d. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija Nr. 1267 (1999) dėl padėties Afganistane (toliau – ir Sankcijų komiteto sąrašas) (2 punktas). Reglamentu Nr. 1330/2008 *A. Abdulrahim* atitinkamai buvo įtrauktas į asmenų ir subjektų, kurių lėšos ir ekonominiai ištekuliai privalo būti išaldyti pagal Reglamentą Nr. 881/2002, sąrašą (toliau – ir ginčijamas sąrašas) (3 punktas). Šis įtraukimas buvo motyvuotas pareiškėjo dalyvavimu renkant lėšas Libijos islamistų kovotojų grupuotės (angl. *Libyan Islamic Fighting Group*, [toliau – ir LIFG]) vardu ir kitais ryšiais su terorizmu (4 punktas). *A. Abdulrahim* pareiškė ieškinį Europos Sąjungos Tarybai ir Europos Komisijai, kuriuo jis iš esmės prašė, pirma, pripažinti negaliojančiu Reglamentą Nr. 881/2002, iš dalies pakeistą Reglamentu Nr. 1330/2008, arba Reglamentą Nr. 1330/2008, kiek šie aktai su juo susiję, ir, antra, atlyginti šiais aktais tariamai padarytą žalą (5 punktas).

Ieškinyje *A. Abdulrahim* teigė, kad nei Taryba, nei Komisija nepaaiškino, dėl kokių priežasčių jis buvo įtrauktas į ginčijamą sąrašą. Jam nebuvo pranešta, kuo jis kaltinamas, ir jis nebuvo išklaustas šiuo klausimu. Jis teigė, kad jam priklausančių lėšų išaldymo priemone pažeista jo nuosavybės teisė ir teisė į privatų gyvenimą, be to, ši priemonė yra neproporcinga. Galiausiai *A. Abdulrahim* nurodė, kad niekada nebuvo susijęs su Osama bin Ladenu, „Al Kaida“ tinklu ar Talibanu (6 punktas).

2010 m. gruodžio 22 d. *A. Abdulrahim* pavardė buvo išbraukta iš Sankcijų komiteto sąrašo (7 punktas).

Skundžiamos nutarties 27 punkte Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija Reglamentu Nr. 36/2011 iš ginčijamo sąrašo išbraukė *A. Abdulrahim* pavardę, įtrauktą Reglamentu Nr. 1330/2008. Anot šio teismo, šis išbraukimas reiškia šio reglamento panaikinimą, kiek šis aktas buvo susijęs su ieškovu (17 punktas). Skundžiamos nutarties 41 punkte Bendrasis

Teismas padarė išvadą, kad nebebuvo reikalinga priimti sprendimo dėl prašymo pripažinti Reglamentą Nr. 1330/2008 negaliojančiu (29 punktas).

Dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį, kai vykstant procesui skundžiamas aktas neteko galios

Šiomis aplinkybėmis pateikdamas savo teisinį vertinimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad skundžiamos nutarties 22 punkte Bendrasis Teismas priminė nusistovėjusią teismo praktiką, pagal kurią ieškovo suinteresuotumas pareikšti ieškinį, kiek tai susiję su ieškinio dalyku, privalo egzistuoti ieškinio pareiškimo metu, nes priešingu atveju ieškinys būtų nepriimtinas. Ginčo dalykas, kaip ir suinteresuotumas pareikšti ieškinį, turi išlikti iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, nes priešingu atveju neberekės priimti sprendimo, o tai reiškia, kad ieškinio patenkinimas turi suteikti naudos jį pareiškusiai šaliai (žr. Sprendimo *Wunenburger* prieš *Komisiją* 42 punktą ir nurodytą teismo praktiką, taip pat 2008 m. balandžio 17 d. sprendimo *Flaherty ir kt. prieš Komisiją*, C-373/06 P, C-379/06 P ir C-382/06 P, Rink. p. I-2649, 25 punktą) (61 punktas).

Ivairiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad ieškovo suinteresuotumas pareikšti ieškinį nebūtinai išnyksta dėl to, kad vykstant procesui skundžiamas aktas neteko galios (62 punktas). Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ieškovas gali išsaugoti suinteresuotumą reikalauti pripažinti sprendimą negaliojančiu, kad būtų atkurta jo padėtis (1979 m. kovo 6 d. sprendimo *Simmenthal* prieš *Komisiją*, 92/78, Rink. p. 777, 32 punktas) arba kad skundžiamo akto rengėjas būtų priverstas padaryti atitinkamus pakeitimus ateityje ir taip būtų išvengta skundžiamam aktui tariamai būdingo neteisėtumo pasikartojimo pavojaus (šiuo klausimu žr. sprendimo *Simmenthal* prieš *Komisiją* 32 punktą; 1986 m. birželio 24 d. sprendimo *AKZO Chemie ir AKZO Chemie UK* prieš *Komisiją*, 53/85, Rink. p. 1965, 21 punktą ir minėto sprendimo *Wunenburger* prieš *Komisiją* 50 punktą) (63 punktas).

Byloje tarp iš konkurso neteisėtai pašalintos įmonės ir Komisijos Teisingumo Teismas nusprendė, kad net jei dėl tam tikrų aplinkybių negaliojančiu pripažintą aktą priėmusi institucija negali įvykdyti pareigos imtis priemonių teismo sprendimui dėl pripažinimo negaliojančiu įvykdyti, gali išlikti suinteresuotumas pareikšti ieškinį dėl pripažinimo negaliojančiu – kaip pagrindas galimam ieškiniiui dėl atsakomybės (1980 m. kovo 5 d. sprendimo *Könecke Fleischwarenfabrik* prieš *Komisiją*, 76/79, Rink. p. 665, 9 punktas) (64 punktas).

Iš šios teismo praktikos matyti, kad ieškovo suinteresuotumo pareikšti ieškinį išlikimą reikia vertinti in concreto, atsižvelgiant, be kita ko, į nurodomo neteisėtumo padarinius ir tariamai patirtos žalos pobūdį (65 punktas).

Skundžiamos nutarties 28 ir 31 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 36/2011, kiek juo *A. Abdulrahim* pavardė išbraukta iš ginčijamo sąrašo, priėmimas visiškai tenkina ieškova, todėl ieškinys dėl pripažinimo negaliojančiu nebegali jam suteikti naudos ir jo suinteresuotumas pareikšti ieškinį išnyko (67 punktas). Šiuo klausimu pažymėta, kad skundžiamos nutarties 32 punkte Bendrasis Teismas iš tikrųjų pagrįstai priminė skirtumą tarp Sąjungos institucijos akto panaikinimo, kuris nereiškia jo pripažinimo neteisėtu ir turi *ex nunc* galią, ir teismo sprendimo dėl pripažinimo negaliojančiu, pagal kurį pripažintas negaliojančiu aktas atgaline data pašalinamas iš teisinės sistemos ir laikomas niekada neegzistavusiu (68 punktas). Tačiau to paties 32 punkto paskutiniame sakinyje Bendrasis Teismas remdamasis tuo padarė klaidingą išvadą, kad šiuo skirtumu negalima pagrįsti *A. Abdulrahim* suinteresuotumo siekti Reglamento Nr. 1330/2008 pripažinimo negaliojančiu (69 punktas).

Teisingumo Teismas priminė, kad taikant Reglamentą Nr. 881/2002 priimtos ribojamosios priemonės sukelia reikšmingų neigiamų padarinių ir daro didelį poveikį atitinkamų asmenų teisėms ir laisvėms (šiuo klausimu žr. 2008 m. rugsėjo 3 d. sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation* prieš *Tarybą ir Komisiją*, C-402/02 p ir C-415/05 P, Rink. p. I-6351, 361 ir 375 punktus). Be paties lėšų išaldymo, dėl kurio plačios apimties ypač paveikiamas atitinkamų asmenų profesinis ir šeiminis gyvenimas (žr., be kita ko, 2010 m.

balandžio 29 d. sprendimą *M ir kt.*, C-340/08, Rink. p. I-3913), kliudoma atlikti daugybę teisinių veiksmų (žr., be kita ko, 2007 m. spalio 11 d. sprendimą *Möllendorf ir Möllendorf-Niehuus*, C-117/06, Rink. p. I-8361), reikia atsižvelgti į tai, kokią negarbę ir nepasitikėjimą užtraukia viešas paskelbimas, kad atitinkami asmenys susiję su teroristine organizacija (70 punktas). Kaip generalinis advokatas nurodė išvados 61–67 punktuose, apeliantas, kaip antai *A. Abdulrahim*, tebeturi suinteresuotumą pareikšti ieškinį, nepaisant jo pavardės išbraukimo iš ginčijamo sąrašo, kad Sąjungos teismas pripažintų, jog jis niekada neturėjo būti įrašytas į šį sąrašą arba niekada neturėjo būti į jį įrašytas laikantis Sąjungos institucijų taikytos procedūros (71 punktas).

Iš tiesų, nors pačiu skundžiamo akto pripažinimu neteisėtu neįmanoma atlyginti turtinės žalos ar žalos privačiam gyvenimui, vis dėlto, kaip nurodė *A. Abdulrahim*, tai galėtų jį reabilituoti ar tam tikra prasme atlyginti dėl šio neteisėtumo patirtą neturtinę žalą, todėl pateisina jo suinteresuotumo pareikšti ieškinį išsaugojimą (šiuo klausimu žr. 1980 m. birželio 10 d. sprendimo *M* prieš *Komisiją*, 155/78, Rink. p. 1797, 6 punktą ir 1990 m. vasario 7 d. sprendimo *Culin* prieš *Komisiją*, C-343/87, Rink. p. I-225, 26 punktą ir nurodytą teismo praktiką) (72 punktas). Taigi skundžiamos nutarties 28 ir 31 punktuose Bendrasis Teismas, atsižvelgęs į tai, kad Reglamentu Nr. 36/2011 ieškovo pavardė buvo išbraukta iš ginčijamo sąrašo, padarė klaidingą išvadą, kad tai turi visiškai tenkinti ieškovą ir kad ieškinys dėl pripažinimo negaliojančiu nebegali jam suteikti naudos (73 punktas).

Skundžiamos nutarties 34 punkte Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad nurodyto neteisėtumo pripažinimo nepakanka norint pagrįsti išliekantį suinteresuotumą pareikšti ieškinį pagal SESV 263 ir 264 straipsnius dėl institucijų aktų pripažinimo negaliojančiais, nes priešingu atveju ieškovas išlaikytų nuolatinį suinteresuotumą prašyti pripažinti aktą negaliojančiu, nepaisant jo atšaukimo ar panaikinimo, o tai būtų nesuderinama su šio sprendimo 16 ir 18 punktuose priminta teismo praktika (78 punktas). Tačiau ši išvada neatitinka Teisingumo Teismo praktikos, pagal kurią, jeigu, kaip nagrinėjamu atveju, pripažinus nurodytą neteisėtumą ieškovas gautų naudos, tai pateisintų jo suinteresuotumo pareikšti ieškinį išlikimą, net jei po ieškinio pareiškimo ginčijamas aktas neteko galios (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *M* prieš *Komisiją* 5 ir 6 punktus; *Culin* prieš *Komisiją* 27–29 punktus ir Sprendimą *AKZO Chemie ir AKZO Chemie UK* prieš *Komisiją*) (79 punktas).

Galiausiai minėtos išvados taip pat negalima daryti remiantis skundžiamos nutarties 29 punkte nurodyta ir šio sprendimo 18 punkte priminta Bendrojo Teismo praktika, nes ji pagrįsta tos pačios nutarties 30 punkte išdėstyta prielaida, kad suinteresuotumas pareikšti ieškinį egzistuoja tik jei pripažinus aktą negaliojančiu jį priėmusi institucija pagal SESV 266 straipsnį turėtų imtis priemonių. Tačiau suinteresuotumas siekti ginčijamo akto pripažinimo negaliojančiu išlieka, jei, kaip nagrinėjamu atveju, šis pripažinimas gali suteikti naudos ieškovui, neatsižvelgiant į tai, kad institucija atsakovė neprivalo arba praktiškai negali imtis priemonių pagal SESV 266 straipsnį teismo sprendimui dėl pripažinimo negaliojančiu įvykdyti (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Könecke Fleischwarenfabrik* prieš *Komisiją* 9 punktą; *M* prieš *Komisiją* 6 punktą; *AKZO Chemie ir AKZO Chemie UK* prieš *Komisiją* 21 punktą; *Culin* prieš *Komisiją* 26 punktą) (80 punktas). Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad skundžiamos nutarties 34 punkte Bendrojo Teismo padaryta išvada yra teisiškai klaidinga (81 punktas).

Teisingumo Teismas pripažino, kad Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 35 ir 36 punktuose nusprendė, kad *A. Abdulrahim* neturi suinteresuotumo pareikšti ieškinio, be kita ko, dėl to, kad Reglamentu Nr. 1330/2008 jam nustatytos ribojamosios priemonės nebuvo paliktos galioti ir galutinai panaikintos Reglamentu Nr. 36/2011, skirtingai, nei įvyko byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *PKK* prieš *Tarybą*, apelianto nurodytas savo argumentams pagrįsti. Iš tikrųjų Reglamento Nr. 1330/2008 galutinis panaikinimas išbraukus apelianto pavardę iš ginčijamo sąrašo nekliudo išsaugoti suinteresuotumą pareikšti ieškinį, kiek tai susiję su šio reglamento padariniais laikotarpiu nuo jo įsigaliojimo iki panaikinimo (82 punktas). Bet kuriuo atveju, atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes ir, kalbant konkrečiai, į irašius į ginčijamą sąrašą *A. Abdulrahim* reputacijai padarytos žalos dydį, jis

išsaugo suinteresuotumą prašyti pripažinti Reglamentą Nr. 1330/2008 negaliojančiu, kiek jis su juo susijęs, ir ieškinio patenkinimo atveju reabilituoti save ir taip gauti tam tikros formos neturtinės žalos atlyginimą (82 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

1. Panaikinti 2012 m. vasario 28 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo nutartį *Abdulrahim prieš Tarybą ir Komisiją* (T-127/09), kiek joje nuspręsta, kad nėra reikalo priimti sprendimo dėl *Abdulbasit Abdulrahim* šiame teisme pareikšto ieškinio dėl pripažinimo negaliojančiu.

2. Gražinti bylą Europos Sąjungos Bendrajam Teismui, kad šis iš naujo išnagrinėtų *Abdulbasit Abdulrahim* ieškinį dėl pripažinimo negaliojančiu.

3. Atidėti klausimo dėl bylinėjimosi išlaidų nagrinėjimą.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0239:LT:HTML>

**2013 m. birželio 4 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas
byloje ZZ prieš *Secretary of State for the Home Department*
(C-300/11)**

Terminai: Laisvas asmenų judėjimas – Direktyva 2004/38/EB – Sprendimas, kuriuo dėl visuomenės saugumo priešasčių Europos Sąjungos piliečiui draudžiama atvykti į valstybės narės teritoriją – Šios direktyvos 30 straipsnio 2 dalis – Pareiga informuoti atitinkamą pilietį apie šio sprendimo motyvus – Valstybės saugumui prieštaraujantis atskleidimas – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje; 3.1. Užsieniečių gyvenimas Lietuvos Respublikoje; 62. Įrodymai ir įrodinėjimas

Teisingumo Teismas konstatavo:

ZZ turi dvi — Prancūzijos ir Alžyro — pilietybes. Nuo 1990 m. jis yra susituokęs su Jungtinės Karalystės piliete, su kuria turi aštuonis vaikus nuo 9 iki 20 metų amžiaus. 1990–2005 m. ZZ teisėtai gyveno Jungtinėje Karalystėje. 2004 m. *Secretary of State* suteikė jam teisę nuolat gyventi šios valstybės narės teritorijoje (22 punktas). Po to, kai 2005 m. rugpjūčio mėn. ZZ iš Jungtinės Karalystės išvyko į Alžyrą, *Secretary of State* nusprendė panaikinti jo teisę gyventi šalyje ir uždraudė atvykti į Jungtinės Karalystės teritoriją, motyvuodamas tuo, kad jo buvimas šalyje kelia grėsmę bendrajam interesui. Savo sprendime SIAC nurodė, kad ZZ neturi teisės apskusti šio sprendimo dėl panaikinimo (23 punktas). 2006 m. rugsėjo mėn. ZZ atvyko į Jungtinę Karalystę. Remdamasis Imigracijos nuostatų 19 straipsnio 1 dalimi, *Secretary of State* nusprendė neleisti jam atvykti į Jungtinės Karalystės teritoriją dėl visuomenės saugumo priešasčių (toliau – pagrindinėje byloje ginčijamas sprendimas neleisti atvykti į šalį). Priėmus šį sprendimą ZZ buvo išsiųstas į Alžyrą. Kai buvo pateiktas nagrinėjamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, jis gyveno Prancūzijoje (24 punktas).

Vykstant skundo nagrinėjimo procedūrai *Secretary of State* prieštaravo, kad ieškovui būtų atskleista informacija, kuria remdamasis jis grindė savo nepritarimą skundui. Pagal SIAC taikomas procedūros taisykles ZZ interesams atstovauti buvo paskirti du specialieji advokatai. Jie su juo bendravo remdamiesi „viešais įrodymais“ (26 punktas). Paskui specialiesiems advokatams pateikta informacija, kuri nebuvo pateikta ZZ ir kuria buvo pagrįstas pagrindinėje byloje ginčijamas sprendimas neleisti atvykti į šalį. Nuo to momento jiems buvo uždrausta be SIAC leidimo prašyti ZZ arba jo asmeninių atstovų naujų nurodymų arba pateikti jiems

informacijos. Laikydami šiuo apribojimų, specialieji advokatai ir toliau atstovavo ZZ interesams SIAC, kiek tai susiję su „konfidencialiais įrodymais“ (27 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą (34 punktas).

Dėl sprendimo, kuriuo dėl visuomenės saugumo priešasčių Europos Sąjungos piliečiui draudžiama atvykti į valstybės narės teritoriją, motyvų atskleidimo teismui ir pareiškėjui

Pateikdamas klausimą, nacionalinis teismas iš esmės norėjo sužinoti, ar Direktyvos 2004/38 30 straipsnio 2 dalis, atsižvelgiant pirmiausia į Chartijos 47 straipsnį, turi būti aiškinama taip, kad iš Europos Sąjungos piliečio skundą dėl sprendimo neleisti atvykti į šalį, priimto taikant šios direktyvos 27 straipsnio 1 dalį, nagrinėjančio nacionalinio teismo reikalaujama, kad jis užtikrintų, jog atitinkamam asmeniui būtų pranešta apie visuomenės saugumo priešasčių, kuriomis grindžiamas šis sprendimas, esmę, kai kompetentinga nacionalinė valdžios institucija šiame teisme teigia, kad atskleidimas prieštarauja valstybės saugumui (40 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 2004/38 30 straipsnio 1 dalyje, kiek tai susiję su pagal šios direktyvos 27 straipsnio 1 dalį priimto sprendimo, kaip antai pagrindinėje byloje ginčijamas sprendimas neleisti atvykti į šalį, turiniu ir motyvais, numatyta, kad apie šį sprendimą atitinkamas asmuo informuojamas raštu taip, kad suvoktų jo turinį ir pasekmes. To paties straipsnio 2 dalyje taip pat nurodyta, kad atitinkamas asmuo turi būti tiksliai ir išsamiai informuojamas apie viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežastis, kuriomis buvo grindžiamas toks sprendimas, nebent tai prieštarautų valstybės saugumui (46 punktas). Šios direktyvos 31 straipsniu valstybės narės įpareigojamos savo vidaus teisės sistemoje numatyti priemonės, būtinas užtikrinti Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams galimybę pasinaudoti teisinėmis ir, kai taikytina, administracinėmis teisių gynimo procedūromis, siekiant apskusti sprendimus, kuriais dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priešasčių ribojama jų teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybėse narėse (šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 4 d. sprendimo *Byankov*, C-249/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 53 punktą). Pagal to paties straipsnio 3 dalį apskundimo procedūrose turi būti išnagrinėtas sprendimo teisėtumas ir faktai bei aplinkybės, kuriais buvo grindžiama siūloma priemonė (47 punktas). Tam, kad atitinkamas asmuo galėtų veiksmingai pasinaudoti valstybių narių įtvirtintomis apskundimo procedūromis, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija vykstant administracinei procedūrai turi visais atvejais, kaip numatyta Direktyvos 2004/38 30 straipsnio 2 dalyje, tiksliai ir išsamiai jį informuoti apie viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežastis, kuriomis buvo grindžiamas atitinkamas sprendimas (48 punktas).

Tai, kad Direktyvos 2004/38 30 straipsnio 2 dalimi valstybėms narėms leidžiama apriboti atitinkamiems asmenims teikiamą informaciją dėl valstybės saugumo priešasčių, yra išimtis. Kaip išimtis iš pirmesniame punkte nurodytos taisyklės, ši nuostata turi būti aiškinama griežtai, tačiau išsaugant jos veiksmingą poveikį (49 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad užtikrinant tokį atitinkantį aiškinimą turi būti atsižvelgta į Chartijos 47 straipsniu garantuojamos pagrindinės teisės svarbą, kuri matyti iš visos šia Chartija įtvirtintos sistemos. Pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, kad nors Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi leidžiama apriboti joje pripažintų teisių įgyvendinimą, vis dėlto šioje nuostatoje reikalaujama, kad bet koks apribojimas pirmiausia nekeistų nagrinėjamos pagrindinės laisvės esmės, ir, be kita ko, kad laikantis proporcingumo principo bet koks apribojimas būtų galimas tik tuo atveju, jeigu jis būtinas ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus (51 punktas).

Pagrindinė teisė į veiksmingą teisminę gynybą pažeidžiama, jeigu teismas sprendimą grindžia faktinėmis aplinkybėmis ir dokumentais, su kuriais šalis ar viena iš jų negalėjo susipažinti ir pareikšti savo nuomonės (Sprendimo *Komisija prieš Airiją ir kt.* 52 punktas ir jame

nurodyta teismo praktika) (56 punktas). Vis dėlto, jeigu esant išskirtinėms aplinkybėms nacionalinė valdžios institucija, remdamasi valstybės saugumo priežastimis, nesutinka tiksliai ir išsamiai informuoti atitinkamo asmens apie motyvus, kuriais grindžiamas pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį priimtas sprendimas, šios valstybės narės kompetentingas teismas turi turėti ir įgyvendinti priemones bei procesines teisės normas, kurios leistų suderinti, viena vertus, teisėtus valstybės saugumo pagrindus, susijusius su informacijos, į kurią atsižvelgta priimant tokį sprendimą, pobūdžiu ir šaltiniais ir, kita vertus, būtinybę pakankamai užtikrinti teisės subjektui procesines teises, kaip antai teisę būti išklaustytam ir rungimosi principą (pagal analogiją žr. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation prieš Tarybą ir Komisiją* 344 punktą) (57 punktas). Todėl valstybės narės turi, viena vertus, įtvirtinti tiek valstybės saugumo priežasčių, kuriomis remiasi nacionalinės valdžios institucija, buvimo ir pagrįstumo, tiek pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį priimto sprendimo teisėtumo veiksmingą teisminę kontrolę ir, kita vertus, su šia kontrole susijusias priemones ir normas, kaip nurodyta ankstesniame punkte (58 punktas).

Kalbant apie Direktyvos 2004/38 31 straipsnyje numatytą pagal jos 27 straipsnį priimto sprendimo teisėtumo teisminę kontrolę, reikia nurodyti, kad valstybės narės turi priimti teisės normas, pagal kurias šio sprendimo teisėtumo kontrolę atliekantis teismas galėtų susipažinti su visais motyvais ir susijusiais įrodymais, kuriais remiantis jis buvo priimtas (59 punktas). Kalbant apie reikalavimus, taikomus dėl atitinkamos valstybės narės saugumo priežasčių, kuriomis remiasi nacionalinės valdžios institucija, buvimo bei pagrįstumo teisminei kontrolei, reikia pastebėti, jog svarbu, kad teismui būtų keliama pareiga patikrinti, ar šios priežastys prieštarauja tiksliai ir išsamiai informacijai apie motyvus, kuriais grindžiamas nagrinėjamas sprendimas, ir susijusių įrodymų atskleidimui (60 punktas).

Taigi kompetentinga nacionalinė valdžios institucija, vadovaudamasi nacionalinės procesinės teisės normomis, turi įrodyti, kad valstybės saugumas tikrai būtų pažeistas atitinkamam asmeniui atskleidus tiksliai ir išsamiai informaciją apie motyvus, kuriais grindžiamas pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį priimtas sprendimas, ir susijusius įrodymus (pagal analogiją žr. 2009 m. gruodžio 15 d. sprendimo *Komisija prieš Suomiją*, C-284/05, Rink. p. I-11705, 47 ir 49 punktus). Remiantis tuo, darytina išvada, kad nėra valstybės saugumo priežasčių, kuriomis remiasi nacionalinės valdžios institucija, buvimo bei pagrįstumo prezumpcijos (61 punktas). Kompetentingas nacionalinis teismas turi atlikti nepriklausomą visų kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos nurodytų teisinių pagrindų bei faktų analizę ir vadovaudamasis nacionalinės procesinės teisės normomis įvertinti, ar toks atskleidimas prieštarauja valstybės saugumui (62 punktas).

Jeigu šis teismas prieina prie išvados, kad valstybės saugumui tikrai neprieštarauja tiksliai ir išsamiai informacijai apie motyvus, kuriais grindžiamas pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį priimtas sprendimas neleisti atvykti į šalį, atskleidimas, jis kompetentingai nacionalinei valdžios institucijai suteikia galimybę atitinkamam asmeniui pranešti trūkstamus motyvus ir įrodymus. Jeigu ši institucija neleidžia jų atskleisti, teismas nagrinėja tokio sprendimo teisėtumą remdamasis tik tais motyvais ir įrodymais, kurie buvo atskleisti (63 punktas).

Atvirkščiai, jeigu paaiškėja, kad valstybės saugumui tikrai prieštarauja tokių motyvų atskleidimas atitinkamam asmeniui, atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta šio sprendimo 51, 52 ir 57 punktuose, Direktyvos 2004/38 31 straipsnio 1 dalyje numatyta pagal šios direktyvos 27 straipsnį priimto sprendimo teisėtumo teisminė kontrolė turi būti vykdoma vykstant procesui, kuriame būtų tinkamai suderinti valstybės saugumu ir teise į veiksmingą teisminę gynybą grindžiami reikalavimai ir taikomi tik būtinausi galimi šios teisės įgyvendinimo apribojimai (64 punktas).

Taigi, pirma, atsižvelgiant į pareigą laikytis Chartijos 47 straipsnio šiame procese turi būti kiek įmanoma užtikrintas rungimosi principo laikymasis, kad atitinkamas asmuo galėtų apskusti motyvus, kuriais grindžiamas nagrinėjamas sprendimas, ir pateikti pastabų dėl susijusių įrodymų bei veiksmingai apsiginti. Visų pirma, svarbu, kad atitinkamas asmuo visais atvejais būtų informuotas apie motyvų, kuriais grindžiamas pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį

priimtas sprendimas neleisti atvykti į šalį, esmę, nes dėl būtinos valstybės saugumo apsaugos iš atitinkamo asmens negali būti atimta teisė būti išklaustam, dėl ko šios direktyvos 31 straipsniu jam suteikiama teisė apskųsti taptų neveiksminga (65 punktas).

Antra, teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir būtinybės užtikrinti atitinkamos valstybės narės saugumą derinimas, kuriuo grindžiama pirmesniame punkte padaryta išvada, netaikomas tokiu pat būdu įrodymams, kuriais grindžiami kompetentingame nacionaliniame teisme pateikti pagrindai. Iš tiesų tam tikrais atvejais dėl šių įrodymų atskleidimo gali būti tiesiogiai ir labai pažeistas valstybės saugumas, nes, be kita ko, gali kilti grėsmė asmenų gyvybei, sveikatai ar laisvei arba išslaptinti nacionalinių saugumo institucijų naudojami tyrimo metodai, dėl ko šioms institucijoms kiltų rimtų kliūčių ateityje atlikti užduotis (66 punktas).

Atsižvelgdamas į tai, kompetentingas nacionalinis teismas turi įvertinti, ar ieškovo teisės į gynybą apribojimai būtent dėl neatskleistų įrodymų ir tikslios bei išsamios informacijos apie motyvus, kuriais grindžiamas pagal šį 27 straipsnį priimtas sprendimas, gali turėti įtakos konfidencialių įrodymų įrodomajai galiai, ir, jei taip, tai kiek (67 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis kompetentingas nacionalinis teismas turi, pirma, užtikrinti, kad apie motyvų, kuriais grindžiamas nagrinėjamas sprendimas, esmę atitinkamam asmeniui būtų pranešta taip, kad būtų tinkamai užtikrintas reikiamas įrodymų konfidencialumas, ir, antra, remdamasis nacionaline teise imtis veiksmų dėl galimo šios pareigos pranešti pažeidimo (68 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 30 straipsnio 2 dalis ir 31 straipsnis, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį, turi būti aiškinami taip, jog jais reikalaujama, kad kompetentingas nacionalinis teismas užtikrintų, kad kompetentinga nacionalinė valdžios institucija atitinkamam asmeniui neatskleistų tikslios ir išsamios informacijos apie motyvus, kuriais grindžiamas pagal šios direktyvos 27 straipsnį priimtas sprendimas, ir susijusius įrodymus tik tiek, kiek yra būtina, ir kad šiam asmeniui visais atvejais būtų pranešta apie šių motyvų esmę taip, kad būtų tinkamai užtikrintas reikiamas įrodymų konfidencialumas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0300:LT:HTML>

SOCIALINĖ POLITIKA

2013 m. gegužės 16 d. prejudicinis sprendimas byloje *Janina Wencel* prieš *Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku* (C-589/10)

Terminai: SESV 45 straipsnis – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – 10 straipsnis – Senatvės išmokos – Įprasta gyvenamoji vieta dviejose skirtingose valstybėse narėse – Našlio pensijos gavimas vienoje šių valstybių, o senatvės pensijos – kitoje – Vienos iš šių išmokų mokėjimo nutraukimas – Tariamai nepagrįstai gautų išmokų išieškojimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 6. Socialinė apsauga; 6.3. Bylos dėl valstybinio socialinio draudimo pensijų; 6.3.1. Valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija; 6.3.3. Valstybinė socialinio draudimo našlių ir našlaičių (maitintojo netekimo) pensija.

Teisingumo Teismas konstatavo:

1930 m. vasario 25 d. gimusi Lenkijos pilietė *J. Wencel* nuo 1954 m. įrašyta į Baltstogės miesto (Lenkija) gyventojų registrą. Jos sutuoktinis, taip pat Lenkijos pilietis, po jų santuokos 1975 m. apsigyveno Frankfurte prie Maino (Vokietija), kur jis buvo įregistruotas kaip gyventojas ir pradėjo dirbti darbą, už kurį buvo mokamos socialinio draudimo įmokos. Nuo 1984 m. Vokietijoje jis gaudavo netekto darbingumo (invalidumo) pensiją. *J. Wencel* dažnai atvykdavo pas savo sutuoktinį į šią valstybę narę, o jis visas atostogas ir šventines dienas praleisdavo Lenkijoje (17 punktas). Iš Frankfurto prie Maino savivaldybės išduotos pažymos apie deklaruotą gyvenamąją vietą matyti, kad *J. Wencel* nuo 1984 m. nuolat gyveno Vokietijoje. Ten ji gavo leidimą gyventi šalyje, bet niekuomet neužsiėmė profesine veikla. Tačiau laikotarpiu nuo 1984 m. iki 1990 m. ji dirbo aukle pas savo marčią Lenkijoje. 1990 m. spalio 24 d. ZUS sprendimu už Lenkijoje išdirbtus laikotarpius ji įgijo teisę į Lenkijos mokamą senatvės pensiją. Nuo jos sutuoktinio mirties 2008 m. Vokietijos socialinio draudimo įstaiga jai moka našlės pensiją, skirtą, be kita ko, dėl jos gyvenamosios vietos Vokietijoje. Dabartiniu metu ji gyvena Lenkijoje pas savo sūnų, marčią ir anūkus (18 punktas).

2009 m. ZUS buvo informuotas apie tai, kad *J. Wencel* yra įregistruota ir kaip Lenkijos, ir kaip Vokietijos gyventoja. Remdamasis 2009 m. lapkričio 24 d. pateiktu pareiškimu, kuriame *J. Wencel* tvirtina gyvenanti Vokietijoje, tačiau visas savo atostogas ir šventes praleidžianti Lenkijoje, ZUS priėmė du sprendimus, pagrįstus Senatvės pensijų įstatymo 114 ir 138 straipsniais (19 punktas). Pirmuoju – 2009 m. lapkričio 26 d. – sprendimu ZUS panaikino 1990 m. spalio 24 d. sprendimą skirti senatvės pensiją ir sustabdė jos mokėjimą. ZUS nuomone, pagal 1975 m. spalio 9 d. konvencijos 4 straipsnį pareiškėjo gyvenamosios vietos valstybės socialinio draudimo įstaiga yra vienintelė, kuri turi teisę spręsti dėl senatvės pensijos prašymo. Kadangi *J. Wencel* nuo 1975 m. nuolat gyvena Vokietijoje, ji negali pretenduoti į senatvės pensiją pagal Lenkijos socialinio draudimo sistemą. Antruoju – 2009 m. gruodžio 23 d. – sprendimu ZUS pareikalavo, kad *J. Wencel* gražintų per pastaruosius trejus metus nepagrįstai gautas sumas (20 punktas). Šie sprendimai buvo ginčijami teismine tvarka. Galiausiai *Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus.

Prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad socialinės apsaugos institucija turi teisę atgaline data panaikinti apdraustojo, kuris daugelį metų turi iš karto dvi įprastas gyvenamąsias vietas dviejose skirtingose valstybėse narėse, teisę į senatvės pensiją ir reikalauti gražinti tariamai nepagrįstai išmokėtą pensijos sumą motyvuojant tuo, kad apdraustasis gauna našlio pensiją kitoje valstybėje narėje, kurios teritorijoje jis taip pat turėjo gyvenamąją vietą (42 punktas).

Pirmiausia byloje konstatuota, kad *J. Wencel* situacija turi būti vertinama remiantis Reglamentu Nr. 1408/71, nes ginčijami sprendimai priimti po to, kai Lenkijos Respublika įstojo į Sąjungą, be to, pareiškėja pasinaudojo judėjimo laisve (29–41 punktai).

Dėl gyvenamosios vietos nustatymo pagal Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnį

Visų pirma, Teisingumo Teismas vertino, ar, siekiant taikyti Reglamentą Nr. 1408/71, būtent jo 10 straipsnį, asmuo gali teisėtai turėti iš karto dvi įprastas gyvenamąsias vietas dviejų skirtingų valstybių narių teritorijoje (43 punktas).

Kadangi pagal Reglamentu Nr. 1408/71 sukurtą sistemą gyvenamoji vieta laikoma kriterijumi nustatyti taikytinus teisės aktus, negali būti leidžiama, kad pagal Reglamentą Nr. 1408/71 asmuo turėtų iš karto keletą gyvenamųjų vietų skirtingose valstybėse narėse, nes priešingu atveju Europos Sąjungos nuostatos netektų praktinio veiksmingumo (48 punktas). Šią išvadą patvirtino ankstesnė Teisingumo Teismo praktika, susijusi su „gyvenamosios vietos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal darbuotojų migrantų socialinės apsaugos sistemoms taikytinus Sąjungos teisės aktus. Iš tiesų, kai asmens teisinė situacija gali būti susieta su kelių valstybių

narių teisės aktais, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, sąvoka žymi valstybę, kurioje tas asmuo paprastai gyvena ir kurioje taip pat yra įprastas jo interesų centras (šiuo klausimu žr. 1999 m. vasario 25 d. sprendimo *Swaddling*, C-90/97, Rink. p. I-1075, 29 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką) (49 punktas). Iš to, kad teismo praktikoje sudarytas sąrašas kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant įprastą asmens gyvenamąją vietą, t. y. sąrašas, kuris šiuo metu yra kodifikuotas 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, p. 1), 11 straipsnio 1 dalyje, matyti būtinumas nustatyti tik vieną gyvenamąją vietą (50 punktas). Todėl darytina išvada, jog Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal šį reglamentą asmuo negali turėti iš karto dviejų įprastų gyvenamųjų vietų dviejų skirtingų valstybių narių teritorijoje (51 punktas).

Vertindamas, kurioje valstybėje narėje yra suinteresuotojo asmens gyvenamoji vieta, Teismas pažymėjo, kad profesinę veiklą pareiškėja vykdė tik Lenkijos teritorijoje ir ta veikla buvo susijusi su jos turėtais šeiminiiais ryšiais (53 punktas). Toliau, nuo 1990 m. jai buvo skirta senatvės pensija, atsižvelgiant į įmokas, kurias ji tuo tikslu mokėjo Lenkijoje (52 punktas). Galiausiai nacionalinis teismas turi patikrinti, ar 2009 m. ZUS reikalavimu pateiktas suinteresuotojo asmens pareiškimas, kuriuo remiantis jo gyvenamoji vieta yra Vokietijoje, neatitinka tikrovės, visų pirma atsižvelgiant į aplinkybę, kad bent jau nuo jos sutuoktinio mirties 2008 m. jos interesų centras, atrodo, visiškai persikėlė į Lenkiją (53 punktas).

Dėl našlio pensijos gavimo vienoje valstybėje, o senatvės pensijos – kitoje

Galiausiai Teisingumo Teismas vertino, ar kompetentinga įstaiga gali pagrįstai atgaline data panaikinti jo teisę į senatvės pensiją ir reikalauti, kad jis grąžintų tariamai nepagrįstai išmokėtą pensijos sumą, motyvuojant tuo, kad jis gauna našlio pensiją kitoje valstybėje narėje, kurios teritorijoje jis taip pat turėjo gyvenamąją vietą (56 punktas).

Kalbėdamas apie sutampančias išmokas, Teisingumo Teismas priminė, kad, viena vertus, remiantis Reglamento Nr. 1408/71 12 straipsnio 1 dalimi, šis reglamentas negali nei suteikti, nei išsaugoti teisės gauti kelias tos pačios rūšies išmokas už vieną ir tą patį draudimo laikotarpį (57 punktas). Kadangi, kaip buvo matyti iš Teisingumo Teismui pateiktų rašytinių pastabų, paaiškėja, kad J. Wencel Lenkijoje gauta senatvės pensija buvo apskaičiuota remiantis jos pačios profesine karjera toje valstybėje narėje, o Vokietijos mokama našlės pensija jai mokama dėl jos mirusio sutuoktinio Vokietijoje vykdytos veiklos, šios dvi išmokos negali būti laikomos tos pačios rūšies išmokomis (58 punktas).

Kita vertus, iš Reglamento Nr. 1408/71 12 straipsnio 2 dalies matyti, kad, jeigu šiame reglamente nenustatyta kitaip, vienos valstybės narės teisės aktuose numatytomis išmokų mažinimo sąlygomis galima remtis prieš šios valstybės narės mokamas išmokas gaunančius asmenis, kai jie gali gauti kitas socialinio draudimo išmokas, net jei teisė į šias išmokas įgyjama pagal kitos valstybės narės teisės aktus (2002 m. kovo 7 d. sprendimo *Insalaca*, C-107/00, Rink. p. I-2403, 22 punktas) (59 punktas). Todėl Reglamentu Nr. 1408/71 nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės akto, dėl kurio sumažinama pensijos, į kurią apdraustasis gali pretenduoti, suma, nes jis gauna senatvės išmoką kitoje valstybėje narėje, tačiau su sąlyga, kad laikomasi Reglamentu Nr. 1408/71 nustatytų ribų (60 punktas). Tarp šių ribų yra visų pirma Reglamento Nr. 1408/71 46a straipsnio 3 dalies d punktas, kuriuo remiantis pagal pirmosios valstybės narės teisės aktus mokėtina išmoka gali būti sumažinama tik išmokų, mokamų pagal kitos valstybės narės teisės aktus, dydžiu (61 punktas). Iš to, kas pasakyta, matyti, kad suinteresuotajam asmeniui Lenkijos mokamos senatvės pensijos mokėjimas negali būti nutrauktas atgaline data dėl Vokietijos mokamos našlio pensijos. Tačiau, taikant galimą Lenkijos teisės normą dėl išmokų kumulavimo negalimumo, šios pensijos dydis gali būti sumažintas Vokietijos mokamų išmokų suma. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamu atveju tokia teisės norma egzistuoja (62 punktas).

Jeigu tokia teisės norma dėl išmokų kumulavimo negalimumo, kurios Reglamentas Nr. 1408/71 nedraudžia, Lenkijos teisės sistemoje egzistuoja, dar reikia patikrinti, ar ji suderinama su SESV nuostatomis (63 punktą). Nacionalinis teismas turi įvertinti nagrinėjamos teisės normos atitiktį Sąjungos teisės reikalavimams patikrinęs, ar dėl teisės normos, kuria nurodoma panaikinti teisę į senatvės pensiją ir grąžinti tariamai nepagrįstai gautas sumas ir kuri vienodai taikoma savo ir kitų valstybių narių piliečiams, suinteresuotas asmuo faktiškai neatsiduria nepalankesnėje situacijoje nei ta, kurioje yra asmuo, kurio situacijoje nėra jokio tarpvalstybinio elemento, ir, jei nagrinėjamu atveju būtų konstatuotas toks nepalankesnės situacijos buvimas, ar nagrinėjama nacionalinės teisės norma pateisinama objektyviais sumetimais ir ar ji yra proporcinga nacionaline teise teisėtai siekiamam tikslui (71 punktą). Atlikdamas tokį patikrinimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turės atsižvelgti į tai, kad SESV 4 straipsnyje įtvirtintu lojalios bendradarbiavimo principu kompetentingos nacionalinės institucijos įpareigojamos imtis visų įmanomų priemonių SESV 45 straipsnio tikslui įgyvendinti (72 punktą).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 iš dalies pakeistos ir atnaujintos redakcijos 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, pastarąjį kartą iš dalies pakeisto 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 592/2008, 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal šį reglamentą asmuo negali turėti iš karto dviejų įprastų gyvenamųjų vietų dviejų skirtingų valstybių narių teritorijoje.

Remiantis minėto Reglamento Nr. 1408/71 nuostatomis, konkrečiai kalbant, jo 12 straipsnio 2 dalimi ir 46a straipsniu, tokiais kaip pagrindinės bylos aplinkybėmis kompetentinga valstybės narė įstaiga negali pagrįstai atgaline data panaikinti gavėjo teisę į senatvės pensiją ir reikalauti, kad jis grąžintų tariamai nepagrįstai išmokėtą pensijos sumą, motyvuojant tuo, kad jis gauna našlio pensiją kitoje valstybėje narėje, kurios teritorijoje jis taip pat turėjo gyvenamąją vietą. Tačiau, taikant galimą nacionalinės teisės normą dėl išmokų kumulavimo negalimumo, šios pirmojoje valstybėje narėje gaunamos senatvės pensijos suma gali būti sumažinta kitoje valstybėje narėje gaunamų išmokų suma.

SESV 45 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tokiais kaip pagrindinės bylos aplinkybėmis juo nedraudžiamas sprendimas dėl pirmojoje valstybėje narėje gaunamos senatvės pensijos sumos sumažinimo kitoje valstybėje narėje gaunamų išmokų suma taikant galimą teisės normą dėl išmokų kumulavimo negalimumo, jeigu dėl minėto sprendimo šių išmokų gavėjas neatsiduria nepalankesnėje situacijoje nei ta, kurioje yra asmuo, kurio situacijoje nėra jokio tarpvalstybinio elemento, ir, jei nagrinėjamu atveju būtų konstatuotas toks nepalankesnės situacijos buvimas, jeigu minėtas sprendimas pateisinamas objektyviais sumetimais ir yra proporcingas nacionaline teise teisėtai siekiamam tikslui, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0589:LT:HTML>

KONKURENCIJA

2013 m. birželio 18 d. prejudicinis sprendimas

byloje *Bundeswettbewerbsbehörde* ir *Bundeskartellanwalt* prieš *Schenker & Co. AG* ir kitus (C-681/11)

Terminai: Karteliai – SESV 101 straipsnis – Reglamentas (EB) Nr. 1/2003 – 5 straipsnis ir 23 straipsnio 2 dalis – Baudos skyrimo subjektyvios sąlygos – Teisinės nuomonės arba

nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimo poveikis – Nacionalinės konkurencijos institucijos teisė konstatuoti Europos Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimą neskiriant baudos.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 7. Konkurencija; 7.2. Draudžiami susitarimai; 7.6. Konkurencijos tarybos įgaliojimai, teisės ir pareigos.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje susiklostė tokios faktinės aplinkybės: atsakovais Austrijos nacionaliniame teisme nagrinėjamoje byloje yra *Spediteur-Sammelladungs-Konferenz* (Smulkiųjų krovinių vežimo konferencija, toliau – ir SSK) dalyviai. SSK įsteigta kaip asociacija, atstovaujanti kolektyviniams krovinių vežėjų ir logistikos paslaugų teikėjų, turinčių leidimą užsiimti krovinių vežimu, interesams. SSK tikslas buvo sudaryti galimybes ekspeditoriams ir galutiniams vartotojams naudotis mažesniais (palyginti su geležinkelių) smulkiųjų krovinių vežimo automobiliais ir geležinkeliais tarifais, sukurti vienodas konkurencines sąlygas, skatinti sąžiningą konkurenciją tarp savo dalyvių. 1994 m. birželio 28 d. *Kartellgericht* (Austrijos kartelių teismas) buvo pateiktas prašymas išduoti leidimą SSK kaip „susitarimu įsteigtam karteliui“ (vok. *Vereinbarungskartell*). Prašyme pateiktos esminės susitarimo nuostatos ir analizuojama situacija, susijusi su Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės (toliau – ir EEE) teise. Prašyme paaiškinta, kad SSK susijusi tik su smulkiųjų krovinių vežimu pačioje Austrijoje ir kad ji nedaro jokio poveikio krovinių vežimui tarp Austrijos ir kitų EEE valstybių. Be to, pabrėžta, kad dėl labai mažos atitinkamos rinkos dalies (mažiau nei 2 proc.) Austrijos prekių vežimo rinkos, nebus jaučiama jokio konkurencijos apribojimo, rinka neuždaroma ir lieka atvira paslaugų teikėjams iš užsienio. *Paritätischer Ausschuss für Kartellangelegenheiten* (Jungtinis kartelių reikalų komitetas) nusprendė, kad SSK egzistavimas ekonominiu požiūriu nepateisinamas, dėl to minėtas prašymas išduoti leidimą buvo atsiimtas. 1995 m. vasario 6 d. *Zentralverband der Spediteure* (Centrinė krovinių vežėjų asociacija, toliau – ir *Zentralverband*) paprašė *Kartellgericht* pripažinti, jog SSK yra *de minimis* kartelis (vok. *Bagatellkartell*), kuris gali būti įgyvendintas be leidimo. 1996 m. vasario 2 d. nutartimi *Kartellgericht* pripažino, kad SSK yra *de minimis* kartelis. SSK konsultavusi advokatų kontora taip pat laikėsi nuomonės, jog SSK yra *de minimis* kartelis. 1996 m. kovo 11 d. rašte advokatų kontora nurodė dalykus, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį, įgyvendinant SSK kaip *de minimis* kartelį. Klausimas, ar šis *de minimis* kartelis yra suderinamas su Sąjungos kartelių teise, nebuvo rašte nagrinėjamas. Atsižvelgdama į tai, kad nuo 2006 m. sausio 1 d. turėjo įsigaliooti 2005 m. Kartelių įstatymas, *Zentralverband* paprašė minėtos advokatų kontoros įvertinti, kokį poveikį šis naujas įstatymas turės SSK. 2005 m. liepos 15 d. atsakyme advokatų kontora nurodė, kad reikia patikrinti, ar SSK užimama nacionalinės rinkos dalis neviršija 5 proc., ir jeigu ši riba viršijama, ar įgyvendinant SSK sudarytiems susitarimams netaikomas kartelių draudimas. *Zentralverband* nustatė, kad per 2005–2006 m. metus užimama rinkos dalis yra mažesnė nei 5 proc.

2010 m. vasario 18 d. *Bundeswettbewerbsbehörde* (Austrijos federacinė konkurencijos institucija) paprašė *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas) pripažinti, kad *Schenker* pažeidė, be kita ko, SESV 101 straipsnį, ir neskirti jai baudos, tačiau skirti baudas kitiems atsakovams už SESV 101 straipsnio pažeidimą. *Bundeswettbewerbsbehörde* teigė, kad nuo 1994 m. iki 2007 m. lapkričio 29 d. atsakovai, susitardami dėl smulkiųjų krovinių vežimo Austrijos teritorijoje tarifų, dalyvavo darant vieną kompleksinį įvairialypį nacionalinės ir Sąjungos kartelių teisės pažeidimą.

2011 m. vasario 22 d. nutartimi *Oberlandesgericht Wien* atmetė *Bundeswettbewerbsbehörde* prašymą, nurodydamas, kad nagrinėjamos įmonės, tardamosi dėl kainų, nepadarė pažeidimo, nes galėjo remtis 1996 m. vasario 2 d. nutartimi, kuria *Kartellgericht* buvo pripažinęs, jog jų susitarimas buvo *de minimis* kartelis. *Oberlandesgericht Wien* teigimu, ta nutartis reiškė, kad SSK nedaro poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, ir dėl to SESV 101

straipsnis nebuvo pažeistas. Be to, *Oberlandesgericht Wien* nurodė, kad atitinkamų įmonių klaidos nebuvimas paaiškinamas ir tuo, jog kartelyje dalyvavusios įmonės iš konkurencijos teisėje besispecializuojančios advokatų kontoros iš anksto paprašė teisinės nuomonės dėl savo veiksmų teisėtumo.

Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs *Oberster Gerichtshof* (bylą nagrinėjantis Austrijos teismas) siekia gauti paaiškinimų dėl subjektyvių sąlygų, susijusių su baudos skyrimu Sąjungos konkurencijos taisyklės pažeidusiam asmeniui, visų pirma dėl nacionalinės konkurencijos institucijos teisinės nuomonės arba sprendimo galimo poveikio šioms sąlygoms. Be to, teismas siekia išsiaiškinti, ar nacionalinė konkurencijos institucija gali pripažinti Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą, tačiau neskirti tą pažeidimą padariusiam asmeniui baudos tuo atveju, kai atitinkama įmonė dalyvauja atleidimo nuo baudų programoje (31 punktas).

Dėl galimybės išvengti baudos už konkurencijos teisės pažeidimą, jei pažeidimas padarytas dėl klaidingos advokato ar institucijos pateiktos informacijos

Pateikdamas pirmąjį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ši straipsnį pažeidusi įmonė gali išvengti baudos skyrimo, jei pažeidimas padarytas įmonei suklydus dėl savo veiksmų teisėtumo ir tai susiję su advokato teisinės nuomonės arba nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimo turiniu (33 punktas).

Dėl to, ar pažeidimas padarytas tyčia, ar dėl neatsargumo ir todėl už jį gali būti skirta bauda pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog ši sąlyga įvykdyta, kai nagrinėjama įmonė negali nežinoti to, kad jos veiksmai yra antikonkurencinio pobūdžio, nesvarbu, suvokė ji, ar ne, kad pažeidžia Sutartyje įtvirtintas konkurencijos teisės normas (37 punktas). Todėl tai, kad atitinkama įmonė teisiniu požiūriu klaidingai kvalifikavo savo veiksmus, kuriais grindžiamas pažeidimo konstatavimas, negali būti pagrindas atleisti nuo baudos skyrimo, jeigu ji negalėjo nežinoti to, kad tokie jos veiksmai yra antikonkurencinio pobūdžio (38 punktas). Nacionalinės konkurencijos institucijos gali išimties tvarka nuspręsti neskirti baudos, nors įmonė SESV 101 straipsnį pažeidė tyčia ar dėl neatsargumo. Taip gali būti tuomet, kai kuris nors bendrasis Sąjungos teisės principas, pavyzdžiui, teisėtų lūkesčių, draudžia skirti baudą (40 punktas). Teisinė advokato nuomonė bet kuriuo atveju negali būti pagrindas įmonei turėti teisėtų lūkesčių, kad jos veiksmai nepažeidžia SESV 101 straipsnio arba dėl jų nebus skirta bauda (41 punktas).

Dėl nacionalinės konkurencijos institucijos teisės neskirti baudos, pripažinus SESV 101 straipsnio pažeidimą

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė sužinoti, ar nacionalinės konkurencijos institucijos ir nacionaliniai teismai, kuriems pavesta taikyti SESV 101 straipsnį, gali pripažinti šio straipsnio pažeidimą, bet neskirti baudos, jeigu atitinkama įmonė dalyvavo nacionalinėje atleidimo nuo baudų programoje (44 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, kad nors Reglamento Nr. 1/2003 5 straipsnyje nacionalinių konkurencijos institucijų įgaliojimai konstatuoti SESV 101 straipsnio pažeidimą, bet neskirti baudos, aiškiai nenumatyti, neatmestina ir tokių įgaliojimų galimybė (45 punktas). Tačiau tam, jog siekiant bendrojo intereso, būtų užtikrintas veiksmingas SESV 101 straipsnio taikymas, reikia, kad nacionalinės konkurencijos institucijos tais atvejais, kai įmonė tyčia ar dėl neatsargumo pažeidė minėtą straipsnį, neskirtų baudų tik išimtiniais atvejais (46 punktas). Toks baudų neskyrimas pagal nacionalinę atleidimo nuo baudų programą gali būti taikomas, tik jeigu ji įgyvendinama tokiu būdu, kuriuo nepažeidžiamas SESV 101 straipsnio veiksmingo ir vienodo taikymo reikalavimas (47 punktas). Pavyzdžiui, tokiais atvejais, kai įmonės bendradarbiavimas turėjo lemiamą reikšmę, nustatant kartelį (49 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

1. SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ši straipsnį pažeidusi įmonė negali išvengti baudos, jei pažeidimas padarytas įmonei suklydus dėl savo veiksmų teisėtumo ir tai susiję su advokato teisinės nuomonės arba nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimo turiniu.

2. SESV 101 straipsnis ir 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų SESV 101 ir 102 straipsniuose, įgyvendinimo 5 straipsnis ir 23 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, jei nustatomas SESV 101 straipsnio pažeidimas, nacionalinės konkurencijos institucijos išimties tvarka gali tik pripažinti šį pažeidimą, bet neskirti baudos, jeigu atitinkama įmonė dalyvavo nacionalinėje atleidimo nuo baudų programoje.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=138602&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2468901>